

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Erika Kovačicová

Mezinárodněprávní postavení mezinárodních organizací

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na téma *Mezinárodněprávní postavení mezinárodních organizací* vypracovala samostatne a citovala som všetky použité zdroje.

V Olomouci dňa 8.1.2014

.....

Erika Kovačicová

Podakovanie

Touto cestou by som chcela poďakovať svojim rodičom za lásku, podporu a povzbudivé slová počas mojich štúdií, bez ktorých by som sa nezaobišla a ktoré boli pre mňa studňou sily.

Ďalej patrí moja vďaka JUDr. Martinovi Faixovi, PhD., MJI za odborné vedenie pri písaní diplomovej práce, za cenné rady, trpezlivosť a čas, ktorý mi venoval.

Obsah

Úvod	6
1 Pojem „medzinárodné organizácie“	9
1.1 Medzinárodné orgány a medzinárodné mimovládne organizácie	9
1.2 Medzinárodné vládne organizácie	10
1.2.1 Vznik, sukcesia a zánik medzinárodných organizácií a ich zakladacie listiny ..	11
2 Medzinárodnoprávna subjektivita a jej pôvod	15
2.1 Teória objektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity a jej pôvodu.....	18
2.2 Teória subjektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity a jej pôvodu.....	20
2.3 Klabbersova teória o predpokladanej subjektivite.....	21
3 Rozsah medzinárodnoprávnej subjektivity	22
3.1 Teória zverených právomocí.....	22
3.2 Teória implicitných právomocí.....	23
4 Prejavy medzinárodnoprávnej subjektivity	27
4.1 Kontraktuálna spôsobilosť	27
4.2 Normotvorná spôsobilosť	29
4.3 Imunity a výsady	31
4.3.1 Základné garantované výsady a imunity	33
4.3.2 Sídlná zmluva	35
4.4 Zodpovednosť za protiprávne konanie	36
4.4.1 Pasívna deliktuálna zodpovednosť	37
4.4.2 Aktívna deliktuálna zodpovednosť	40
Záver.....	41
Zoznam použitej literatúry	44
Zhrnutie/ Summary.....	50
Kľúčové slová/ Key words	50

Zoznam skratiek

Dohovor o chemických zbraniach	Dohovor o zákaze vývoja, výroby, skladovania a použitia chemických zbraní a o ich zničení (1993)
Dohovor	Viedenský dohovor o zmluvnom práve (1969)
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
EÚ	Európska únia
Charta OSN	Charta Organizácie spojených národov (1945)
Komisia OSN	Komisia Organizácie spojených národov
medzinárodné organizácie	medzinárodné vládne organizácie
MSD	Medzinárodný súdny dvor
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OSN	Organizácia spojených národov
PLO	Palestine Liberation Organization (Organizácia pre oslobodenie Palestíny)
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia

Úvod

V dnešnej dobe si svet bez medzinárodných organizácií ani nevieme predstaviť. Niet prípadu na medzinárodnopolitickej scéne, kde by nevystupovala aspoň jedna z nich. Buď je to Organizácia spojených národov ako medzinárodná organizácia zabezpečujúca bezpečnosť a mier vo svete, či Organizácia pre zákaz chemických zbraní, čerstvá laureátka Nobelovej ceny za mier alebo Európska únia, ktorej činnosť ovplyvňuje náš každodenný život. Tvoria neoddeliteľnú súčasť medzinárodného spoločenstva – a veľakrát aj nenahraditeľnú. Ich vplyv na dianie vo svete rozhodne nie je zanedbateľný.

Veľká časť spoločnosti registruje, že tu nejaké organizácie sú. Aj má akú – takú predstavu o ich činnosti. Málokto si už ale uvedomuje, že medzinárodné organizácie nevznikajú na každom rohu, nie každé zoskupenie štátov sa stáva medzinárodnou organizáciou, nedisponujú prostriedkami riešiť všetky otázky a problémy, ale určite majú dôležitú funkciu. Ich vplyv od konca 2. svetovej vojny výrazne zosilnel, hlavne v období tzv. studenej vojny. Následne po rozpade Zväzu sovietskych socialistických republík sa význam niektorých zoslabuje. Vplyvom politických zmien v strednej a východnej Európe, ale aj vo svete, niektoré zanikajú, iné zase výrazne posilňujú svoje postavenie a vznikajú aj nové.

Rozhodnutie subjektov medzinárodného práva združiť sa do medzinárodných organizácií je prostriedok ako dosiahnuť viac, či už na poli ekonomickom, politickom, kultúrnom a i. Zároveň však týmto krokom vytvárajú subjekt, ktorý je úplne nezávislý na ich vôli. Ich pôsobenie ako subjektov medzinárodného práva má tak významné miesto vedľa pôsobenia štátov.

Cieľom práce je zaoberať sa problematikou právneho postavenia medzinárodných vládnych organizácií v medzinárodnoprávnom poňatí a so súvisiacimi aspektmi. Názory jednotlivých autorov sa na danú problematiku líšia, vývoj stále rýchlo napreduje, každé desaťročie nastáva posun smerom k zdokonaleniu predstavy o ich postavení v medzinárodnom spoločenstve. Sú druhým najdôležitejším subjektom medzinárodného práva vedľa štátov, a preto je venovaná pozornosť aj najmarkantnejším odlišnostiam medzi nimi. Určite nie je zámerom hodnotiť ich postavenie na medzinárodnopolitickej scéne z pohľadu politologického.

Medzinárodná veda sa začala medzinárodnými vládnyimi organizáciami zaoberať až v 20. storočí a dlho bola na okraji záujmu doktríny. Až 80. roky priniesli výrazný posun, keď medzinárodné spoločenstvo uznalo potrebu kodifikácie noriem týkajúcich sa ich právneho postavenia. V českej a v slovenskej literatúre bola v minulosti táto téma spracovávaná len čiastkovo, po väčšine prípadov v rámci medzinárodného práva ako jeho zvláštna časť.

V súčasnosti sa situácia zlepšuje, na ktorej má významný podiel aj lepší prístup k zahraničnej literatúre a k elektronickým zdrojom, hlavne oficiálnym internetovým stránkam medzinárodných organizácií. Okrem toho prebieha v rámci medzinárodného spoločenstva normotvorná činnosť, ktorej adresátmi sú práve medzinárodné vládne organizácie. Pre lepšie pochopenie otázky ich právneho postavenia ako podklad poslúži bohatá judikatúra medzinárodných súdnych orgánov, hlavne Medzinárodného súdneho dvora, ale i Európskeho súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva.

Celá práca je rozdelená do 4 častí. V prvej kapitole sa stručne charakterizujú medzinárodné mimovládne organizácie a medzinárodné orgány metódou komparácie s medzinárodnými vládnymi organizáciami. Dôvodom je fakt, že rozdiel medzi týmito tromi pojmami je veľký, hoci sa to na prvý pohľad ani nemusí zdať. Podkapitola sa potom zameria na samotnú existenciu medzinárodnej vládnej organizácie – vznik, sukcesiu a zánik, a zakladaciu listinu ako základný kameň pre vznik medzinárodnej vládnej organizácie.

Ďalšie kapitoly sú už venované len medzinárodným vládnym organizáciám. Druhá kapitola analyzuje subjektivitu vo svetle medzinárodného práva. Podrobne sa venuje objektívnemu a subjektívnemu charakteru medzinárodnej subjektivity. Podkladom je kľúčový posudok Medzinárodného súdneho dvora o *Náhrade škôd utrpенých v službách OSN* z roku 1949, u ktorého má mnoho autorov rozdielny názor na jeho výklad.

Tretia kapitola je venovaná tzv. teóriám zverených a implicitných právomocí. Kým zverené právomoci sú v odbornej literatúre chápané ako jednoznačné a vydiskutované, teória implicitných právomocí neustále podlieha diskusiám. Svojím spôsobom k nim prispelo rozhodovanie Medzinárodného súdneho dvora a nesúhlasné stanoviská niektorých sudcov.

Posledná kapitola pred záverom je venovaná jednotlivým prejavom medzinárodnoprávnej subjektivity. Najprv sa venuje pozornosť problematike spôsobilosti uzatvárať medzinárodné zmluvy medzinárodnými vládnymi organizáciami a jej úprave. Následne sa rozoberie normotvorná činnosť samotných medzinárodných vládných organizácií v rámci ich vnútornej štruktúry, charakteristika a delenie aktov prijímaných orgánmi medzinárodných vládných organizácií z rôznych pohľadov. Tretím prejavom, ktorému je venovaná pozornosť sú imunity a výsady medzinárodných vládných organizácií a jej úradníkov, expertov a znalcov. Sú významné pre riadne naplňovanie cieľov medzinárodných vládných organizácií. V skratke sa charakterizujú najpoužívanejšie výsady a imunity medzinárodných organizácií a úradníkov medzinárodných organizácií. Okrem toho sa pozornosť sústreďuje aj na vzťahy so sídelným štátom a sídelnej zmluve. Posledným prejavom, ktorému sa práca bude venovať je zodpovednosť medzinárodnej vládnej organizácie za

protiprávne správanie. Ako subjekt medzinárodného práva môže medzinárodná vládna organizácia spáchať protiprávny čin alebo byť obeťou takéhoto činu. Otázka pasívnej zodpovednosti medzinárodných organizácií je živou témou aj na pôde Organizácie spojených národov. V súčasnosti prebieha rozsiahla kodifikácia tejto oblasti medzinárodného práva.

Otázka vyriešenia právneho postavenie medzinárodných vládnych organizácií predstavuje beh na dlhé trate. Vývoj sa začal v podstate až v 20. storočí a našťastie sa dostáva do popredia záujmov. Bez pochyb k tomu prispel aj ich narastajúci vplyv.

1 Pojem „medzinárodné organizácie“

Rovnako ako neexistuje úplná definícia medzinárodného práva verejného, nemožno nájsť ani presné vymedzenie pojmu medzinárodných vládnych organizácií. Hlavným dôvodom je, že každá medzinárodná vládna organizácia má svoj príbeh. Vznikali za iných politických a sociálnych situácií, ich vývoj ovplyvňovali nielen samotní členovia, ale i nečlenovia a dianie vo svete.

Najlepším spôsobom ako vymedziť pojem medzinárodných vládnych organizácií je vymedziť charakteristické vlastnosti, ktoré sú spoločné pre všetky z nich a zároveň je potrebné vymedziť hranice medzi nimi a medzinárodnými orgánmi a medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami. Keďže sa na prvý pohľad zdajú všetky tri organizácie rovnaké, stručne sa medzinárodné orgány a medzinárodné mimovládne organizácie charakterizujú v základných odlišnostiach od medzinárodných vládnych organizácií (ďalej ako „medzinárodné organizácie“, resp. „medzinárodná organizácia“).

1.1 Medzinárodné orgány a medzinárodné mimovládne organizácie

Medzinárodné organizácie a medzinárodné orgány - tieto dva výrazy sú si veľmi podobné, a predsa je medzi nimi veľký rozdiel. Spoločným znakom je spôsob ich vzniku – oba vznikajú na základe medzinárodnej zmluvy. Čo ich však odlišuje, je spôsob jednania. Kým medzinárodný orgán jedná priamo v mene zúčastnených štátov a je ich spoločným orgánom, medzinárodná organizácia jedná vlastnými orgánmi v mene medzinárodnej organizácie. Okrem toho medzinárodné organizácie sú subjektmi medzinárodného práva verejného a disponujú medzinárodnoprávnou subjektivitou a ich prejavy vôle stoja vedľa prejavov členov medzinárodnej organizácie.¹

U medzinárodných mimovládnych organizácií, ako už z pojmu „mimovládne“ vyplýva, členmi týchto organizácií nie sú štáty, ale iné subjekty. Jedná sa o súkromné právnické osoby, ktoré zakladajú právnické alebo fyzické osoby z dvoch alebo viacerých štátov a ich nezisková činnosť prebieha minimálne v dvoch štátoch.² Ich zakladateľská listina nevzniká na základe a v súlade s medzinárodným právom a nie je ani medzinárodnou zmluvou. Medzinárodné mimovládne organizácie nie sú ani subjektmi medzinárodného práva,³ tým pádom nemajú ani medzinárodnoprávnou subjektivitu ako vládne. Na ich právny

---

¹ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. s.193.

² *Európsky dohovor o uznaní právnej subjektivity medzinárodných nevládných organizácií (1986)* [online]. conventions.coe.int [cit. 20.6.2013]. Dostupné na < <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/124.htm> >.

³ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s.122.

život má dopad vnútroštátne právo sídelného štátu. Je potom aj vecou takéhoto štátu, že aké výhody jej poskytne.⁴

Najznámejšími medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami sú napr. Greenpeace či Amnesty International.

1.2 Medzinárodné vládne organizácie

Medzinárodné organizácie do 2. polovice 19. storočia neboli súčasťou medzinárodného spoločenstva.⁵ Až rozvoj dopravy a telekomunikácií v medzinárodnom kontexte vyústil do zakladania únií. Hoci tieto správne únie vstupovali do medzinárodných vzťahov, ich hlavnou úlohou bolo zosúladienie spoločných postupov členov, pričom nedisponovali medzinárodnými právami a povinnosťami a neboli považované za subjekty medzinárodného práva.⁶

Vyčerpávajúca definícia medzinárodných organizácií neexistuje. Ich spojením vzniká rozšírenejšia verzia, pričom stále nie dokonalá. Každá medzinárodná organizácia vzniká na základe medzinárodnej zmluvy, ktorej účastníkmi sú aspoň dva subjekty medzinárodného práva, jej vznik aj činnosť je v súlade s medzinárodným právom, má určitú organizačnú štruktúru, ktorá vykonáva v jej mene činnosť nezávisle na členoch a v prípade porušenia svojich záväzkov je sama plne zodpovedná, jej činnosť spočíva v dosiahnutí cieľov a úloh, ktoré sú obsiahnuté v zakladacom dokumente.⁷ Okrem toho disponuje medzinárodnými právami a povinnosťami, ktoré na ňu sčasti preniesli členovia a existuje vôľa členov, vyjadrujúca jej postavenie ako subjektu medzinárodného verejného práva – či už univerzálneho alebo partikulárneho. A v neposlednom rade je to relatívna trvalosť jej existencie.⁸

Mnoho autorov uvádza, že výlučnými členmi medzinárodných organizácií môžu byť len štáty.⁹ Keď zoberieme do úvahy, že medzinárodné organizácie majú síce obmedzenú a odvodenú medzinárodnú subjektivitu, ale v prípade, že jej členstvo v inej medzinárodnej organizácii by bolo v rámci jej cieľov a úloh, pre ktoré bola založená, prečo by sme nemohli

---

⁴ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.79.

⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a jeho poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatně upravené a doplnené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s.16.

⁶ JÍLEK, Dalibor. *Stručný nástin univerzálních mezinárodních organizací*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. s.4.

⁷ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydanie. Praha: Leges, 2011. s.200-201.

⁸ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a jeho poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatně upravené a doplnené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s.146.

⁹ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.79.

akceptovať jej členstvo v inej medzinárodnej organizácii vedľa členstva štátov? Ak by sme za subjekty medzinárodného práva považovali len štáty, znamenalo by to krok dozadu. Ako príklad je Európska únia (ďalej ako „EÚ“), ktorá podpisom Lisabonskej zmluvy v decembri 2009 členskými štátmi získala status medzinárodnej organizácie s partikulárnou medzinárodnou subjektivitou, je v súčasnosti členom Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo od roku 1991.¹⁰

Tiež nemožno súhlasiť s názorom profesora Potočného, že k založeniu a vzniku medzinárodnej organizácie je potreba troch subjektov, konkrétne tri štáty. Podobne uvádza aj *Yearbook of International Organizations* z roku 1967. Ročenka stanovuje 7 kritérií medzinárodných organizácií a medzi nimi je aj podmienka aspoň troch zakladajúcich a zároveň stávajúcich členov.¹¹ Ako už zo samotného názvu „medzi národné“ (*inter gentes*) vyplýva, postačia dva subjekty, dva národy, na to, aby vznikla organizácia. Do úvahy prichádza aj to, že autori uvádzajú minimálne troch zakladajúcich členov na základe rímskej zásady „*Tres faciunt collegium*“ (traja tvoria spoločenstvo)¹² - a uplatňujú ju aj na medzinárodné organizácie. V dnešnej dobe je už možné vyhlásiť, že tento názor je dávno prekonaný.

1.2.1 Vznik, sukcesia a zánik medzinárodných organizácií a ich zakladacie listiny

Pred analýzou subjektivity medzinárodných organizácií je potreba vysvetliť si vznik medzinárodných organizácií, ktorý je rozdielny od vzniku štátov. Kým štát vzniká *ipso iure* splnením podmienok uvedených v *Montevidejskom dohovore o právach a povinnostiach štátov*¹³, tak pre medzinárodné organizácie je podmienkou vzniku právna skutočnosť. Tou je mnohostranná medzinárodná zmluva podpísaná zakladajúcimi členmi, v plnej forme.^{14,15} Vyjadruje zhodnú vôľu členov založiť nový subjekt medzinárodného práva, ktorý bude súčasťou medzinárodného spoločenstva¹⁶. V literatúre je takáto zmluva označovaná ako

¹⁰ *FAO-EU Partnership. In Action.* [online]. fao.org [cit.20.6.2013]. Dostupné na: <<http://www.fao.org/europeanunion/eu-in-action/en/>>.

¹¹ *Yearbook of International Organizations* (1967). In BAŇOUCH, Hynek, FEDORKO, Martin. *Mezinárodní organizace*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001. s.17.

¹² BAŇOUCH, Hynek, FEDORKO, Martin. *Mezinárodní organizace*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001. s.19.

¹³ Podľa tohto dohovoru v článku 1 sú hlavnými znakmi štátu: trvalé osídlenie, vymedzené územie, vláda, spôsobilosť vstupovať do vzťahov s inými štátmi. *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States* [online]. cfr.org [cit. 21.6. 2013]. Dostupné na <<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>>.

¹⁴ JÍLEK, Dalibor. *Stručný nástin univerzálních mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. s.6.

¹⁵ V plnej forme znamená, že ich obsah vieme zistiť z oficiálnych zbierok medzinárodných zmlúv, ktoré vydávajú štáty alebo medzinárodné organizácie. DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. s.98.

¹⁶ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. 1.vydanie. Brno: Doplněk, 1993. s.16.

medzinárodná zmluva *sui generis*.¹⁷ Jej špecifičnosť spočíva v tom, že na jednej strane sa jedná o medzinárodnú zmluvu obsahujúcu práva a povinnosti zmluvných strán a zároveň vytvára medzinárodnú organizáciu¹⁸ a stáva sa jej zakladacou listinou, nazývanou aj štatút.

Na prvý pohľad by sa dal štatút považovať aj za akúsi „ústavu“ medzinárodnej organizácie. Samotný pojem „ústava“ však nevyznieva práve najšťastnejšie. Je pravda, že ústava i štatút upravujú zrovnateľné inštitúty, ale predsa len sa nejedná o tú istú právnu skutočnosť. Medzinárodné organizácie členovia nezaložili za účelom vytvorenia federácie, popr. konfederácie, ale slúžia pre ich potreby ako nástroj na sprostredkovanie vzťahov medzi nimi.¹⁹

Obsah každého štatútu medzinárodnej organizácie je rozdielny. Závisí pre aký cieľ bola založená a podľa toho sa odvíja aj obsah. Všeobecne obsahuje ciele a zásady, vytvárajú sa orgány medzinárodnej organizácie a určujú sa ich kompetencie, upravuje sa právne postavenie členov, vzťah k nečlenom, sídlo, financovanie, výsady a imunity medzinárodnej organizácie i jej úradníkov, a pod.²⁰

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o medzinárodnú zmluvu, platí pre ňu režim stanovený vo *Viedenskom dohovore o zmluvnom práve* z roku 1969 (ďalej ako „Dohovor“).²¹ Dohovor je určený len pre štáty ako zmluvné strany. Pre prípad, že by zmluvnými stranami sa stali aj iné, už existujúce medzinárodné organizácie, tak je vhodné, aby sa riadili podľa obsahu Dohovoru, kvôli absencii úpravy danej problematiky pre medzinárodné organizácie ako zmluvných strán. Komisiou pre medzinárodné právo bol v roku 1986 vypracovaný *Viedenský dohovor o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzinárodnými organizáciami navzájom*²², ale doteraz nevstúpil v platnosť z dôvodu nízkeho počtu uložených ratifikačných listín.²³ Najdôležitejším ustanovením pre vznik medzinárodnej organizácie je článok 53 Dohovoru. Zakladajúca listina ako medzinárodná

---

¹⁷ POTOČNÝ, Miroslav, ŠIBAJEVOVÁ, Jelena Aleksejevna. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Panorama, 1984. s.24.

¹⁸ KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo verejné (všeobecná časť)*. 1.vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2004. s.66.

¹⁹ POTOČNÝ, Miroslav, ŠIBAJEVOVÁ, Jelena Aleksejevna. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Panorama, 1984. s.24.

²⁰ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.43.

²¹ Vyhláška ministra zahraničných vecí 15/1988 Sb. z dňa 4.9.1987 o Viedeňské úmluvě o smluvním právu. (*Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969*).

²² *Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International organizations or between International Organizations (1986)* [online]. treaties.un.org [cit. 25.6.2013]. Dostupné na: <http://treaties.un.org/doc/Treaties/1986/03/19860321%2008-45%20AM/Ch_XXIII_03p.pdf>.

²³ Článok 85 *Viedenského dohovoru o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzinárodnými organizáciami navzájom* podmieňuje vstup v platnosť uložením 35. ratifikačnej listiny.

zmluva musí byť v súlade s *ius cogens*.²⁴ Inak je považovaná za nulitnú a medzinárodná organizácia tým pádom ani nevznikne.

Samotná medzinárodná organizácia však vzniká *de iure* až v momente, keď medzinárodná zmluva vstúpi v platnosť.²⁵

V histórii sa už vyskytli prípady, keď došlo k zániku jednej medzinárodnej organizácií, ale jej funkcie, práva a povinnosti prebrala iná medzinárodná organizácia, jej sukcesor. Sukcesia medzinárodných organizácií môže nastať len medzi medzinárodnými organizáciami a to buď vznikne nová medzinárodná organizácia alebo funkcie prevezme už existujúca. Príkladom je Organizácia spojených národov, ktorá prevzala úlohu Spoločnosti národov, pričom obe medzinárodné organizácie existovali pol roka súbežne vedľa seba.²⁶

Zakladacia listina môže obsahovať ustanovenia pre prípad sukcesie a pri neexistencii takýchto ustanovení sa môže implicitne vyvodit' záver, že sukcesia je prípustná. K sukcesii dochádza na základe vzájomnej dohody, pričom sa prihliada aj k právomociam nástupcu. Dôvodom je, aby nástupca mohol i naďalej efektívne naplňovať ciele svojho predchodcu. Následky samotnej sukcesie budú vždy závisieť prípad od prípadu.²⁷ Tu sa však naskytá otázka, že kto má právomoc rozhodnúť o sukcesii. Sú nimi členovia alebo medzinárodná organizácia ako subjekt práva? Ak medzinárodná organizácia, tak ktorý orgán? Ďalším problémom je v rozdielnosti členskej základne predchodcu a nástupcu. Mali by nečlenovia predchodcu niesť spoluúčasť na funkciách alebo dlhoch?²⁸

Medzinárodné organizácie sú založené ako trvalé útvary.²⁹ Zakladatelia si ich vytvorili pre naplňovanie určitých funkcií a primárne sa sústredili skôr na ich existenciu ako zánik. V histórii je mnoho príkladov, keď medzinárodné organizácie stratili na svojom význame, prestali naplňovať svoje ciele a zanikli. Ako príklad je možné uviesť Organizáciu Varšavskej

---

²⁴ Čl.53 Dohovoru: „Každá zmluva, ktorá v dobe svojho uzavretia je v rozporu s imperatívnou normou všeobecného medzinárodného práva, je nulitná. Pre účely tohto dohovoru je imperatívnou normou všeobecného medzinárodného práva norma prijatá a uznaná medzinárodným spoločenstvom štátov ako celkom za normu, od ktorej nie je dovolené sa odchýliť a ktorá môže byť zmenená len novou normou všeobecného medzinárodného práva rovnakej povahy.“ *Viedenský dohovor o zmluvnom práve*. Vyhláška ministra zahraničných vecí 15/1988 Sb. z dňa 4.9.1987 o Vídeňskej úmluve o smluvnom právu. (*Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969*).

²⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a jeho poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatne upravené a doplnené vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s.147.

²⁶ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.326-327.

²⁷ SHAW, Malcolm Nathan. *International Law*. 4.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. s.930-931.

²⁸ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.326-327.

²⁹ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.9.

zmluvy či Radu vzájomnej hospodárskej pomoci na začiatku 90. rokov 20. storočia³⁰ po páde tzv. „železnej opony“. Tak isto ako k vzniku, tak aj k zániku dochádza z vôle členov. Zakladacie listiny málokedy obsahujú ustanovenia o spôsobe zrušenia medzinárodnej organizácie. Výnimiek je len pár, napr. zakladacia listina Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj, ktorá ustanovenie o zrušení banky obsahuje.³¹

Opäť sa vyskytla otázka, že kto rozhodne o zrušení. Ideálne by rozhodnúť o zrušení bez sukcesie alebo s následnou sukcesiou mal zastupiteľský orgán, ktorý je orgánom medzinárodnej organizácie a zároveň členovia si na pôde tohto orgánu obhajujú svoje záujmy. Rozhodnutím Zhromaždenia zanikla aj Spoločnosť národov.³² Bez pochyb je ustanovenie o zrušení medzinárodnej organizácie dôležité. Ak situácia dospeje do štádia, že členovia sa rozhodnú k takémuto kroku, je namieste, aby už vopred bol stanovený presný proces jej zrušenia.

Okrem toho existuje príklad, dalo by sa povedať celkom netypický, keď medzinárodná organizácia bola založená na presne vymedzené obdobie. Európske združenie uhlia a ocele má v štatúte v čl. 97 explicitne napísané³³, že sa zakladá na obdobie 50 rokov.

Z vyššie uvedených vyplýva, že samotná existencia medzinárodných organizácií je stále závislá na vôli jej členov. Jej zakladatelia si ich vytvorili pre určitý zámer a po jeho naplnení alebo nemožnosti naplnení ich môžu aj zrušiť. Ďalšia kapitola sa bude venovať aj iným názorom na ich existenciu.

---

³⁰ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.325.

³¹ Článok VI/5 stanoví, že k zrušeniu dôjde rozhodnutím väčšiny guvernérom, ktorí majú väčšinu hlasov. *Articles of Agreement of the International Bank for Reconstruction and Development* [online]. worldbank.org [cit.12.11.2013]. Dostupné na:

< http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/IBRDArticlesOfAgreement_links.pdf>.

³² SHAW, Malcolm Nathan. *International Law*. 4.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. s.929.

³³ Článok 97: „ Táto zmluva sa uzatvára na obdobie 50 rokov od jej vstupu v platnosť.“ *Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele* [online]. nrsl.sk [cit.12.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.nrsl.sk/web/Static/sk-SK/EU/Doc/zmluva-o-esuo.pdf>>.

2 Medzinárodnoprávna subjektivita a jej pôvod

Právnu subjektivitu možno chápať ako spôsobilosť subjektu byť nositeľom subjektívnych práv a povinností, byť subjektom práv. Je daná objektívnym pozitívnym právom.³⁴

Na prelome 19. a 20. storočia bolo zaužívané tvrdenie medzi medzinárodnými právnikmi, že jedine štáty môžu mať samostatne práva a povinnosti v rámci medzinárodného práva. Medzinárodné organizácie začali byť považované za subjekty medzinárodného práva až v polovici 20. storočia. Zlom nastal v roku 1949, keď Medzinárodný súdny dvor (ďalej ako „MSD“) vydal poradný posudok vo veci *Náhrady škôd utrpených v službách Organizácie spojených národov*.³⁵

Po tomto poradnom posudku sú za subjekty medzinárodného práva považované osoby alebo entity schopné mať a vykonávať práva a povinnosti vyplývajúce z noriem medzinárodného práva. K riadnemu výkonu medzinárodných práv a povinností musia byť takéto subjekty uznané alebo akceptované.³⁶ Rozsah práv a povinností je však pre každý subjekt rozdielny. Kým štáty sú subjektmi medzinárodného práva *per excellence* a prináležia im medzinárodné práva a povinnosti v plnom rozsahu, pre ďalšie subjekty, akými sú aj medzinárodné organizácie, len také práva a povinnosti, ktoré sú nevyhnutné pre dosiahnutie ich cieľov.³⁷ Na základe toho sa medzinárodné organizácie nazývajú aj parciálnymi subjektmi medzinárodného práva.³⁸ Rozdielny rozsah práv a povinností subjektov medzinárodného práva má za následok, že jednotlivé subjekty majú inú mieru medzinárodnoprávnej subjektivity.

Medzinárodnoprávna subjektivita znamená, že subjekt medzinárodného práva je nositeľom práv a povinností vyplývajúcich z noriem medzinárodného práva. Vyjadruje schopnosť subjektov konať v rámci systému medzinárodného práva, odlišného od národného práva.³⁹ Štáty majú originálnu medzinárodnoprávnu subjektivitu, zatiaľ čo medzinárodné organizácie odvodenú od svojich zakladateľov, čo im zabezpečuje mať práva a povinnosti v rámci medzinárodného práva.⁴⁰ Subjektivita v intenciách medzinárodného práva sa líši od subjektu k subjektu a dokonca môže nastať aj situácia, že sa líši aj medzi subjektmi rovnakej

---

³⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s.157.

³⁵ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.42-43.

³⁶ DIXON, Martin. *Textbook in International Law*. 6.vydanie. New York: Oxford University Press, 2007. s.111.

³⁷ Tamtiež.

³⁸ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3.vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. s.125.

³⁹ DIXON, Martin. *Textbook in International Law*. 6.vydanie. New York: Oxford University Press, 2007. s.113.

⁴⁰ Tamtiež, s.112.

kategoríe⁴¹, typicky práve u medzinárodných organizáciách. Zároveň je však nutné u medzinárodných organizáciách rozlíšiť subjektivitu členov a subjektivitu medzinárodných organizácií. Jedná sa o dva rozdielne subjekty medzinárodného práva s paralelnými subjektivitami.⁴²

Prejavmi medzinárodnoprávnej subjektivity sú: spôsobilosť zakladať, meniť či rušiť práva a povinnosti vyplývajúce z medzinárodného práva a preberať na seba záväzky, niesť zodpovednosť za svoje protiprávne chovanie⁴³, uzatvárať medzinárodné zmluvy, užívať výsady a imunity, vystupovať pred súdnymi orgánmi a nárokovat' si práva priznané medzinárodným právom.⁴⁴ Tieto atribúty prináležia v plnom rozsahu štátom a niektorým univerzálnym medzinárodným organizáciám (napr. Organizácia spojených národov), iné medzinárodné organizácie majú buď len niektoré alebo síce všetky, ale len v obmedzenej miere.⁴⁵

Či medzinárodné organizácie majú medzinárodnoprávnu subjektivitu a v akej miere, závisí na vôli zakladajúcich členov, pričom rozsah subjektivity každej z nich je odlišný. Zakladajúci členovia prenesú na medzinárodnú organizáciu len toľko práv a povinností, koľko chcú. Samotná vôľa členov „obdarit“ medzinárodnú organizáciu medzinárodnoprávnou subjektivitou môže byť explicitne vyjadrená v zakladacej listine alebo sa skúma vôľa členov, či mali takýto zámer pri jej vzniku a prihliada sa aj k činnosti a praxe medzinárodnej organizácie.⁴⁶

Otázka existencie a rozsahu medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií sa vynorila hneď pár rokov po vzniku Organizácie spojených národov (ďalej ako „OSN“), keďže *Charta OSN* neobsahuje žiadne ustanovenie o medzinárodnoprávnej subjektivite OSN. S touto neľahkou úlohou sa musel popasovať Medzinárodný súdny dvor vo svojom poradnom posudku vo veci *Náhrady škôd utrpенých v službách Organizácie spojených národov* v roku 1949. Jadrom žiadosti o poradný posudok bola aj otázka, či OSN môže vzniesť medzinárodný nárok proti zodpovednej vláde s cieľom získať náležité odškodnenie. Predtým než sa MSD vyjadril k samotnej žiadosti, musel sa zaoberať otázkou medzinárodnoprávnej subjektivity OSN a až následne jej prejavu, na základe ktorej by potom

---

⁴¹ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.43.

⁴² SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3.vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. s.157.

⁴³ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.43.

⁴⁴ DIXON, Martin. *Textbook in International Law*. 6.vydanie. New York: Oxford University Press, 2007. s.112.

⁴⁵ Tamtiež.

⁴⁶ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3.vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. s.157.

bola OSN oprávnená vzniesť medzinárodný nárok proti zodpovednej vláde. Ide o prvú situáciu na medzinárodnej scéne, kedy sa súdny orgán vyjadril k medzinárodnoprávnej subjektivite medzinárodnej organizácie.

MSD sa vo svojom poradnom posudku najprv venoval otázke, čo predstavuje spôsobilosť vzniesť medzinárodný nárok a čo sa považujú za charakteristické znaky organizácie pre určenie práva organizácie predkladať takýto nárok. U štátu je otázka spôsobilosti vznášať medzinárodné nároky voči inému štátu jednoznačná – štátom, ako entitám rovným v právu a s objektívnou medzinárodnoprávnou subjektivitou, prináleží takéto právo.⁴⁷ Otázne je ale postavenie medzinárodnej organizácie. Je aj ona entitou, ktorá má podobné postavenie v medzinárodnom spoločenstve ako suverénne štáty? Pri vznesení nároku voči členovi je postup obdobný tomu medzi štátmi, a zároveň je v záujme medzinárodnej organizácie, aby si zaistila dodržovanie svojich práv členským štátom.⁴⁸ Iná je situácia pri vznesení medzinárodného nároku voči nečlenom.

Pre posúdenie či je medzinárodná organizácia subjektom medzinárodného práva musel MSD posúdiť jej charakter a zámery zakladateľov. Pri tvorbe *Charity OSN* zakladatelia považovali za zbytočné ustanovenie o medzinárodnoprávnej subjektivite. V rámci toho súd dospel k záveru, že zakladatelia chceli, aby OSN disponovala rozsiahlymi právomocami nevyhnutnými k riadnemu výkonu svojich funkcií, museli jej taktiež zabezpečiť aj medzinárodnoprávnú subjektivitu. Pochopiteľne subjektivita OSN je iná ako subjektivita štátov, ale disponuje medzinárodnými právami a povinnosťami a má spôsobilosť hájiť svoje práva prostredníctvom medzinárodného nároku voči zodpovednému subjektu medzinárodného práva.⁴⁹

V súčasnej dobe stále nie je pravidlom, aby zakladajúce listiny obsahovali ustanovenia o medzinárodnoprávnej subjektivite konkrétnej medzinárodnej organizácie. Príkladom výslovného uvedenia medzinárodnoprávnej subjektivity je *Zmluva o Európskej únii* v znení

---

⁴⁷ *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Bod 177. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

⁴⁸ *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Bod 178. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

⁴⁹ *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Body 178-179. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

Lisabonskej zmluvy.⁵⁰ Ak chýba takéto ustanovenie, medzinárodnoprávna subjektivita potom vyviera z funkčnej podstaty zriadenia medzinárodnej organizácie.⁵¹

Doba vydania tohto poradného posudku predstavuje základ pre ďalší vývoj vo vede medzinárodného práva. Uznať existenciu medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií medzinárodným súdnym orgánom dáva možnosť skúmať ich právne postavenie v medzinárodnom spoločenstve a pohľad na ich vplyv na dianie vo svete.

MSD vo svojom poradnom posudku vo veci *Náhrady škôd utrpéných v službách OSN* z roku 1949 dospel k záveru, že OSN má objektívnu medzinárodnoprávnu subjektivitu.⁵² Na základe neho sa v doktríne vytvorila tzv. teória objektívnej subjektivity medzinárodných organizácií. Následne sa behom 20. storočia stala otázka subjektivity medzinárodných organizácií v rámci medzinárodného práva živou témou pre diskusie. Ohľadne problematiky rozsahu medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií sa v literatúre vyskytujú dva rozličné názory. Na jednej strane sú zástancovia objektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity a na druhej zástancovia subjektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity, ktorí sú vo väčšine.

2.1 Teória objektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity a jej pôvodu

Podľa tejto teórie všetky medzinárodné organizácie majú objektívnu medzinárodnoprávnu subjektivitu. Znamená to, že pôsobí *erga omnes* – tzn. platí vo vzťahu voči členom i nečlenom, aj keď nečlenovia medzinárodnú organizáciu neuznali. Jej pôvod možno nájsť vo všeobecných pravidlách medzinárodného práva a nie vo vôli zakladateľov.⁵³ V neskoršom poradnom posudku MSD vo veci *Výkladu Dohody z 25.marca 1951 medzi Svetovou zdravotníckou organizáciou a Egyptom* z roku 1980 potvrdil existenciu jej objektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity. V poradnom posudku síce chýba priame vyslovenie objektívnej subjektivity, ale podľa súdu je medzinárodná organizácie, tzn. Svetová

---

⁵⁰Čl.46a: „Únia má právnu subjektivitu.“ *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. Úř. věst. C 326, 26. 10. 2012 s. 1 – 390.

⁵¹ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. s.150.

⁵² *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Bod 185. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

⁵³ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.9-10.

zdravotnícka organizácia (ďalej ako „WHO“) viazaná okrem iného aj pravidlami všeobecného medzinárodného práva.⁵⁴

Zástancom a autorom tejto teórie bol Finn Seyersted. Vychádzal z posudku MSD v prípade *Náhrady škôd utrpенých v službách OSN* z roku 1949. Podľa tohto autora samotným naplnením podmienky samostatnej vôle, odlišnej od členov, majú medzinárodné organizácie medzinárodnoprávnu subjektivitu na základe medzinárodného práva a nie odvodenú zo zakladajúcich listín. Zakladacím listinám neprpisuje žiadny význam. Právne dôležité nie je, že ako vznikli medzinárodné organizácie, ale že vôbec existujú. Za zdroj právomocí považuje všeobecné medzinárodné právo. Vôľu zakladateľov nepovažuje za rozhodujúcu pre vznik medzinárodnoprávnej subjektivity. Ďalej síce pripúšťa, že medzinárodné organizácie sa odlišujú od štátov, ale rozdiel je skôr faktický než právny. Prevládajúca teória subjektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity je podľa neho neutržateľná. Obhajobu svojej teórie opiera o prax a považuje ju za konštantnú a ďalekosiahlu až do takej miery, že sa vytvára všeobecné obyčajové medzinárodné právo.⁵⁵

Treba však dodať, že Seyerstedova teória vznikla v roku 1963. Odvtedy ubehlo 50 rokov a v 90. rokoch 20. storočia sa pohľad na medzinárodnoprávnu subjektivitu medzinárodných organizácií posunul na iný stupeň aj vďaka rozhodovacej praxi MSD či Európskeho súdneho dvora.

V prípade OSN ide totiž o špecifickú situáciu. Článok 2 *Charty OSN*⁵⁶ stanovuje povinnosť udržať mier a bezpečnosť vo svete aj pre nečlenov, náukou považovaný aj za revolučný novotvar v rámci medzinárodného práva.⁵⁷ Práve preto je možné OSN považovať ako jedinú medzinárodnú organizáciu s objektívnou medzinárodnoprávnou subjektivitou a nemožno pod túto teóriu podriaďiť automaticky všetky medzinárodné organizácie.⁵⁸ Seyersted pravdepodobne využil analogicky medzinárodnoprávnu subjektivitu štátov, ktorá vzniká už splnením podmienok pre vznik štátu.

---

⁵⁴ *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I. C.J. Reports 1980*, p. 73. Bod 10. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>>.

⁵⁵ KUNZ, Jozef. Objective International Personality of Intergovernmental Organisations. Do their Capacities Really Depend upon Their Constitutions? by Finn Seyersted. *The American Journal of International Law*, 1964, roč.58, č.4, s.1042-1044.

⁵⁶ Čl.2 odsek 6 *Charty OSN*: „Organizácia sa postará o to, aby i štáty, ktoré nie sú jej členmi, konali podľa týchto zásad, pokiaľ je to potrebné pre udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.“ *Charta OSN* In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993.s.7-19.

⁵⁷ JÍLEK, Dalibor. Subjektivita mezinárodních organizací: rozpolcená teorie a praxe. In ČEPELKA, Čestmír (ed.). *Mezinárodní odpovědnost*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s.217.

⁵⁸ KUNZ, Jozef. Objective International Personality of Intergovernmental Organisations. Do their Capacities Really Depend upon Their Constitutions? by Finn Seyersted. *The American Journal of International Law*, 1964, roč.58, č.4, s.1042-1044.

S tým však ťažko súhlasiť, keďže pre vznik medzinárodnej organizácie je dôležitým momentom právna skutočnosť. Ak by existencia medzinárodnej organizácie uplatňovala v zmysle Seyerstedovej teórie, štáty by vlastne vytvorili subjekt, nad ktorým by stratili kontrolu. Oba vyššie zmienené posudky sa vzťahujú k medzinárodným organizáciám univerzálneho charakteru. Tiež netreba zabúdať na to, že väčšina medzinárodných organizácií je len odvodeným subjektom medzinárodného práva.⁵⁹

2.2 Teória subjektívnej medzinárodnoprávnej subjektivity a jej pôvodu

Väčšinový názor je, že medzinárodné organizácie disponujú subjektívnou medzinárodnoprávnou subjektivitou (niekedy označovanou aj ako partikulárna subjektivita⁶⁰). Typická je hlavne pre menšie regionálne medzinárodné organizácie, združujúce členov len z určitej oblasti sveta alebo medzinárodné organizácie s cieľmi a funkciami úzko špecializovanými. Vo vzťahu k nečlenom platí iba v prípade, že ju buď výslovne alebo konkludentne uznali. Ak nečlen uznal subjektivitu medzinárodnej organizácie, neznamená, že sa zaväzuje rešpektovať právne predpisy medzinárodnej organizácie, len ju rešpektuje ako subjekt medzinárodného práva.⁶¹ V opačnom prípade si nečlen svoje nároky v prípade zodpovednostného vzťahu môže nárokovať od jej členov ako zoskupenia alebo od štátu na území ktorého došlo k protiprávnemu jednaniu.⁶²

Tzv. voľná teória vychádza z názoru, že zakladatelia medzinárodnej organizácie rozhodujú o jej medzinárodnoprávnej subjektivite.⁶³ Existencia medzinárodnej organizácie závisí vlastne na vôli jej zakladateľov. Jej subjektivita nevzniká *ex lege*, ale jej zdrojom je partikulárna medzinárodná zmluva zjednaná zakladateľmi.⁶⁴ Okrem rozhodnutia zakladateľov vytvoriť subjekt medzinárodného práva s medzinárodnoprávnou subjektivitou, môžu rozhodnúť aj o zbavení jej subjektivity a jej zániku. Medzinárodné právo je založené na

---

⁵⁹ KUNZ, Jozef. Objective International Personality of Intergovernmental Organisations. Do their Capacities Really Depend upon Their Constitutions? by Finn Seyersted. *The American Journal of International Law*, 1964, roč.58, č.4, s.1042-1044.

⁶⁰ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do medzinárodného práva verejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.93.

⁶¹ SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3.vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. s.158.

⁶² JÍLEK, Dalibor. Subjektivita mezinárodních organizací: rozpolcená teorie a praxe. In ČEPELKA, Čestmír (ed.). *Mezinárodní odpovědnost*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s.219.

⁶³ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.53.

⁶⁴ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.23.

myšlienke slobodného výslovného súhlasu štátov a rovnaká myšlienka sa uplatní aj pri vytváraní medzinárodných organizácií.⁶⁵

2.3 Klabbersova teória o predpokladanej subjektivite.

Profesor Jan Klabbers prišiel s novým pohľadom na medzinárodnoprávnu subjektivitu medzinárodných organizácií. Jeho teória tzv. predpokladanej subjektivity je založená na pragmatickom prístupe praxe k subjektivite medzinárodných organizácií. Podľa jeho názoru v čase, keď medzinárodná organizácia začne uskutočňovať úkony, ktoré je možné vysvetliť ako prejavy medzinárodnoprávnej subjektivity, bude medzinárodná organizácia považovaná za nositeľku medzinárodnoprávnej subjektivity.⁶⁶

Za zdroj svojej teórie považuje tiež poradný posudok MSD vo veci *Náhrady škôd utrpенých v službách OSN* z roku 1949. MSD v ňom nešpecifikoval či 50 štátov sveta založilo entitu s medzinárodnoprávnou subjektivitou, len ju predpokladajú.⁶⁷

Klabbersov pohľad na subjektivitu medzinárodných organizácií možno považovať za zlatú strednú cestu medzi voľnou a objektívnou teóriou. Na OSN sa pre jej špecifické postavenie bude vždy uplatňovať objektívna teória, kým na regionálne a organizácie s úzkou špecializáciou bude vhodnejšie aplikovať voľnú teóriu.

---

⁶⁵ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.53.

⁶⁶ Tamtiež. s.55-56.

⁶⁷ Tamtiež. s.56.

3 Rozsah medzinárodnoprávnej subjektivity

Pri vzniku medzinárodnej organizácie vzniká nový subjekt medzinárodného práva a členovia prenášajú na ňu určité právomoci. Ich následné uplatňovanie medzinárodnou organizáciou odzrkadľuje rozsah subjektivity. Tá je daná v určitých medziach, v ktorých môže medzinárodná organizácia existovať a naplňovať svoje ciele a úlohy stanovené v zakladajúcej listine. Preto je rozsah jednaní, ku ktorým je medzinárodná organizácia oprávnená, obmedzený, na rozdiel od štátov. Svoje právomoci získala od členov a nemôže si ich sama rozširovať, inak by sa jednalo o prekročenie právomocí, tzv. akty *ultra vires*.⁶⁸ Je nutné spomenúť, že rozsah subjektivity jednotlivých medzinárodných organizácií je rozdielny a závisí na vôli členov, keďže na každú z nich prenášajú členovia iný rozsah právomocí.

Uplatnenie právomocí smerom navonok, voči iným subjektom medzinárodného práva, je možné z dvoch hľadísk. Prvou možnosťou je na základe subjektívnej teórie rozsahu subjektivity medzinárodnej organizácie. Jej právomoc by sa uplatňovala voči členom a subjektom, ktorí ju výslovne alebo konkludentne uznali.

Druhým prípadom v rámci objektívnej teórie rozsahu subjektivity medzinárodnej organizácie by sa jej právomoc uplatňovala voči všetkým subjektom medzinárodného práva, bez ohľadu či ju uznali alebo nie.⁶⁹ V súčasnej dobe by sa posledne zmienená možnosť mohla uplatniť len na OSN, práve i pre jej špecifické postavenie v medzinárodnom spoločenstve.

Ak sa dajú právomoci medzinárodných organizácií odvodiť zo zakladajúcej listiny, hovoríme o explicitných právomociach.⁷⁰ V rámci nich sa hovorí o tzv. teórii zverených právomocí. Veda medzinárodného práva však venuje väčšiu pozornosť tzv. teórii implicitných právomocí. Obe teórie existujú vedľa seba paralelne, vzájomne sa nevylučujú, skôr naopak, dopĺňajú sa. Ak chýba explicitne vyjadrená právomoc v zakladajúcej listine, je možné sa pokúsiť dovodiť ju podľa teórie implicitných právomocí.

3.1 Teória zverených právomocí

Medzinárodnoprávna subjektivita medzinárodných organizácií je odvodená od zakladajúcich členov. Explicitne vyjadrené právomoci, ktoré jej boli zverené členmi, sú zachytené v zakladajúcej listine. Medzinárodná organizácia je oprávnená využívať len tie právomoci, ktoré boli na ňu prenesené, poprípade na základe implicitných právomocí. Kým štáty disponujú obecnými právomocami, u medzinárodných organizácií je situácia odlišná.

⁶⁸ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.50.

⁶⁹ Tamtiež. s.103.

⁷⁰ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do medzinárodného práva verejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.92.

Režim právomocí medzinárodných organizácií sa riadi zásadou špeciality. Jedná sa o názor MSD vyjadrený v poradnom posudku vo veci *Legality použitia jadrových zbraní štátom vo vojenskom konflikte* z roku 1996.⁷¹ Pri zakladaní medzinárodnej organizácie jej zakladatelia určili presne špecifikované úlohy a funkcie a k tomu jej zverili príslušné právomoci, aby ich mohli úspešne naplniť. Ich právomoci sú tak obmedzené. Svetová zdravotnícka organizácia má vo svojej zakladajúcej listine v článku 1 stanovený za hlavný cieľ dosiahnutie čo možno najvyššieho stupňa zdravia ľudí a k tomu v článku 2 explicitne vyjadrené funkcie k dosiahnutiu cieľov.⁷² Otázka legality použitia jadrových zbraní však nespadá pod jej právomoci, ktoré jej zakladatelia zverili. Pri uskutočňovaní svojich funkcií je limitovaná na zdravie ľudí. WHO touto žiadosťou o posudok vlastne zasiahla do právomocí prislúchajúcich OSN a preto MSD odmietol vydať posudok.⁷³

Ešte treba dodať, že explicitné právomoci medzinárodnej organizácie môžu obsahovať aj právne akty odlišné od zakladajúcich listín. Ako príklad poslúži *ad hoc* prenos vládnych právomocí na OSN v roku 1992 na základe *Parížskych mierových zmlúv* týkajúcich sa Kambodže.⁷⁴

3.2 Teória implicitných právomocí

Rigidné trvanie na zverených právomociach obsiahnutých v zakladajúcej listine prináša viac škody ako úžitku. Keďže svet sa neustále vyvíja, nemožno trvať na doslovnom znení právomocí vyjadrených v zakladajúcej listine. Tiež zakladatelia nemajú v silách vymenovať všetky právomoci, ktoré hodlajú medzinárodnej organizácii zveriť. Medzinárodné organizácie musia reagovať na zmeny v medzinárodnom spoločenstve, aj na tie, ktoré v čase jej zakladania neboli ani predvídateľné. Ak by došlo k prípadu, že medzinárodná organizácia by nemohla uplatniť právomoc len preto, že chýbalo jej výslovné ustanovenie v zakladajúcej listine, dosiahnutie jej cieľov by bolo tým pádom neuskutočniteľné. A práve k tomu slúži teória implicitných právomocí.

---

⁷¹*The advisory opinion of the International Court of Justice on 8 July 1996, Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict.* Bod 25. [online]. icj-cij.org [cit. 20.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/93/7407.pdf>>.

⁷²*Constitution of the World Health Organization* [online]. who.int [cit. 20.11.2013]. Dostupné na: <<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>>.

⁷³*The advisory opinion of the International Court of Justice on 8 July 1996, Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict.* Bod 31. [online]. icj-cij.org [cit. 20.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/93/7407.pdf>>.

⁷⁴ BLOKKER, Niels. International Organizations or Institutions, Implied Powers. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI.* 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.19.

Pôvod teórie implicitných právomocí je v USA. Na začiatku 19. storočia tamjší Najvyšší súd USA teleologickým výkladom rozšíril právomoci medzinárodných organizácií. Jeho výklad určil, že medzinárodná organizácia si podrží všetky právomoci, ktoré si žiada plnenie jej funkcií.⁷⁵

Implicitné právomoci sú tie, ktoré nie sú výslovne vyjadrené v zakladajúcich listinách medzinárodných organizácií, ale na základe nich sú medzinárodné organizácie oprávnené k výkonu aj iných právomocí⁷⁶ súvisiacich s naplnením cieľov a funkcií medzinárodnej organizácie.

V praxi je však možné nájsť príklady zakladajúcich listín, ktoré obsahujú ustanovenia priamo vyjadrujúce implicitné právomoci. Príkladom je článok 235 Zmluvy o Európskej únii a k nemu posudok⁷⁷ Európskeho súdneho dvora k otázke prístupu EÚ k Európskemu dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.⁷⁸

Poňatie implicitných právomocí môže byť dvojakým spôsobom. Na jednej strane je reštriktívne poňatie, ktorého základom je názor, že právomoc vyplýva už z existujúcej explicitnej právomoci predpokladané obecnými ustanoveniami zmluvy. Na strane druhej je extenzívny poňatie implicitných právomocí ako právomocí vyplývajúcich z funkcií a účelov medzinárodnej organizácie.⁷⁹

Zaujímavosťou je, že obidve poňatia implicitných právomocí sú vyjadrené v poradnom posudku MSD vo veci *Náhrady škôd utrpенých v službách OSN*. Väčšina sudcov sa priklonila k extenzívnemu poňatiu, zatiaľ čo sudca Hackworth vo svojom nesúhlasnom názore sa prikláňal k reštriktívnemu poňatiu.⁸⁰ Podľa neho by mal odškodné za obeť vymáhať

---

⁷⁵ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a jeho poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatne upravené a doplnené vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 149-150.

⁷⁶ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.49.

⁷⁷ Posudok Súdneho dvora z dňa 28.3.1996. Vec 2/94 – *Pristúpenie Spoločenstva k Európskemu dohovoru o ľudských právach a základných slobodách*. [online]. curia.europa.eu [cit.21.11.2013]. Dostupné na: <http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-AVIS-C-0002-1994-200407019-05_00.html>.

⁷⁸ Článok 235 len dopĺňa úpravu v prípade medzier v úprave právomocí orgánov EÚ k určitej činnosti v takom rozsahu, ktorý je nevyhnutný, aby EÚ mohla vykonávať svoje funkcie za účelom dosiahnutia cieľov. Článok 235 nepredstavuje základ pre rozširovanie rozsahu právomocí orgánov EÚ, prijatím na jeho základe ustanovení by viedli k zmene Zmluvy o EU v rozpore s postupom v nej stanovenej. Posudok Súdneho dvora z dňa 28.3.1996. Vec 2/94 – *Pristúpenie Spoločenstva k Európskemu dohovoru o ľudských právach a základných slobodách*. Bod 29. [online]. curia.europa.eu [cit.21.11.2013]. Dostupné na: <http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-AVIS-C-0002-1994-200407019-05_00.html>.

⁷⁹ BLOKKER, Niels. International Organizations or Institutions, Implied Powers. In RUDIGER, Wolfrum (ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1. vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.21.

⁸⁰ *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Bod 189. [online]. icj-cij.org [cit. 21.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

štát, ktorého bola občanom, v tomto prípade Švédsko, a OSN chýba právomoc, aby mohla žalovať o odškodné.

Rozhodovacia prax MSD do 90. rokov 20. storočia bola ustálená a vždy sa priklonila k extenzívnemu výkladu implicitných právomocí. Zlomovým rokom by sa dal nazvať rok 1996, keď MSD zamietol vydať poradný posudok vo veci *Legality použitia jadrových zbraní štátom vo vojenskom konflikte*. V tomto posudku sa už MSD prikláňa k reštriktívnemu výkladu implicitných právomocí. Podľa Klabbersa sa neho nenahliada ako na nejakú výnimku alebo ako krivdu spôsobenú WHO, ale ide o prvé kroky všeobecného vývoja, na začiatku ktorého bolo uznanie existencie implicitných právomocí dôležitých pre riadne fungovanie medzinárodných organizácií a ustálenie ich postavenia v medzinárodnom spoločenstve a v ďalšom vývoji sa vytvoril priestor, v ktorom sa kladie už dôraz aj na limity implicitných právomocí.⁸¹

Implicitné právomoci sú všeobecne akceptované doktrínou, otázne je však stanovenie ich presných hraníc. Uvádzajú sa aspoň štyri limity implicitných právomocí. Prvým limitom je, že využitie implicitných právomocí pri výkone funkcií musí byť nevyhnutné, potrebné a bezpodmienečné. Tento záver zastáva aj MSD vo svojich poradných posudkoch o *Náhrade škôd utrpенých v službách OSN z roku 1949* a *Legality použitia jadrových zbraní štátom vo vojnovom konflikte z roku 1996*. Určenie nevyhnutnosti, potrebnosti a bezpodmienečnosti bude na pleciach orgánu, ktorý bude konkrétny prípad posudzovať.⁸² Takýmito orgánmi môžu byť orgány samotných medzinárodných organizácií, ktoré jedajú v jej mene, ale aj súdne či arbitrážne orgány v rozporuplných situáciách, keď medzinárodná organizácia nebude vedieť, či ešte jej úkon je v rámci jej právomocí.

Ďalším limitom pre stanovenie hraníc implicitných právomocí je nutná existencia explicitných ustanovení v tej oblasti činnosti, pre ktorú bola medzinárodná organizácia založená.⁸³ V predošlej podkapitole je zmienené, že explicitné ustanovenia sú obsiahnuté v prvom rade v zakladajúcej listine a v niektorých prípadoch môže nastať situácia, že sú vyjadrené v inom právnom akte. Nutnosť existencie takýchto ustanovení vychádza z predpokladu, že by sa skrz implicitné právomoci mohla medzinárodná organizácia dopustiť porušenia alebo obchádzania absentujúcich explicitných právomocí.

---

⁸¹ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.80.

⁸² BLOKKER, Niels. International Organizations or Institutions, Implied Powers. In RUDIGER, Wolfrum (ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.24.

⁸³ Tamtiež.

Tretí limit sa týka zneužitia implicitných právomocí na jednania porušujúce základné pravidlá a princípy medzinárodného práva.⁸⁴ Medzinárodné organizácie ako subjekty medzinárodného práva s právnou subjektivitou sú tiež povinné dodržiavať pravidlá medzinárodného práva a v prípade ich porušenia niesť zodpovednosť. Neexistuje pre ne žiadna výnimka alebo ospravedlňujúci dôvod, okrem okolností vylučujúcich protiprávnosť.

Posledným limitom je situácia, keď medzinárodná organizácia na základe implicitných právomocí koná, ale zároveň dochádza k zmene rozloženia funkcií medzi jej orgánmi.⁸⁵ Takýto stav je nežiaduci a to potvrdil i MSD vo svojom poradnom posudku *Určité náklady OSN* z roku 1962.⁸⁶

Ako z predchádzajúcich vyplýva, medzinárodné organizácie nikdy nebudú mať právomoci na rovnakej úrovni so štátmi. Na rozdiel od právomocí štátov, právomoci medzinárodných organizácií budú ohraničené ich cieľmi a funkciami im zverených.

---

⁸⁴ BLOKKER, Niels. International Organizations or Institutions, Implied Powers. In RUDIGER, Wolfrum (ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.24.

⁸⁵ Tamtiež, s.25.

⁸⁶ *Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), Advisory Opinion of 20 July 1962 : I.C. J. Reports 1962, p. 151.* s.16. [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/49/5259.pdf>>.

4 Prejavy medzinárodnoprávnej subjektivity

4.1 Kontraktuálna spôsobilosť

Ako subjekty medzinárodného práva majú medzinárodné organizácie možnosť uzatvárať medzinárodné zmluvy. Vzhľadom na ich obmedzenú medzinárodnoprávnu subjektivitu je aj okruh medzinárodných zmlúv, ktoré môže medzinárodná organizácia uzavrieť obmedzený. Vyplýva to z *Viedenského dohovoru o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzinárodnými organizáciami navzájom* z roku 1986.⁸⁷ V článku 6 je uvedené, že kontraktuálna spôsobilosť sa riadi jej zakladajúcou listinou.⁸⁸ Okrem toho aj príslušnými rozhodnutiami a rezolúciami a ustálenou praxou medzinárodnej organizácie.⁸⁹ Ako príklad je možné uviesť článok 43 *Charty OSN*, či článok VIII (34) *Dohovoru o zákaze vývoja, výroby, skladovania a použitia chemických zbraní a o ich zničení* z roku 1993 Organizácie pre zákaz chemických zbraní (ďalej ako *Dohovor o chemických zbraniach*).⁹⁰

Pre spresnenie je nutné ešte doplniť, že *Viedenský dohovor o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzinárodnými organizáciami navzájom* stále nie je platný, ale i napriek tomu slúži smerodajne pri uzatváraní medzinárodných zmlúv medzinárodnými organizáciami spolu s *Viedenským dohovorom o zmluvnom práve* z roku 1969 a ustálenou praxou.

Obsahom týchto zmlúv sú práva a povinnosti zmluvných strán. Z toho vyplývajú má medzinárodná organizácia možnosť presadzovať právne nároky voči ostatným stranám medzinárodnej zmluvy a zároveň ako nositeľka povinností je povinná si svoje záväzky plniť. V teórii sa vyskytli rozdielne názory na práva a povinnosti medzinárodných organizácií

---

⁸⁷ *Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International organizations or between International Organizations (1986)* [online]. treaties.un.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://treaties.un.org/doc/Treaties/1986/03/19860321%2008-45%20AM/Ch_XXIII_03p.pdf>.

⁸⁸ Čl.6: „The capacity of an international organization to conclude treaties is governed by the rules of that organization.“ *Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International organizations or between International Organizations (1986)* [online]. treaties.un.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://treaties.un.org/doc/Treaties/1986/03/19860321%2008-45%20AM/Ch_XXIII_03p.pdf>.

⁸⁹ POTOČNÝ, Miroslav, ŠIBAJEVOVÁ, Jelena Aleksejevna. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: Panorama, 1984. s.39.

⁹⁰ Článok 43 Charty OSN: „Aby prispeli k udržaniu medzinárodného mieru a bezpečnosti, všetci členovia...sa zaväzujú, že Rade bezpečnosti na jej výzvu a podľa zvláštnej dohody alebo dohôd dajú k dispozícii ozbrojené sily, ...“ Charta OSN In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke štúdiu medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19.; a čl. VII (34) *Dohovoru o chemických zbraniach*: „Výkonná rada uzatvára v mene organizácie dohody alebo opatrenia v mene organizácie so štátmi alebo medzinárodnými organizáciami...“ *Dohovor o zákaze vývoja, výroby, skladovania a použitia chemických zbraní a o ich zničení (1993)* [online]. opcw.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://www.opcw.org/index.php?eID=dam_frontend_push&docID=6357>.

vyplývajúcich z obyčajového medzinárodného práva a kogentných noriem medzinárodného práva.⁹¹

Nemožno nesúhlasiť s právnou záväznosťou kogentných noriem, ktoré platia *erga omnes*. Ich porušenie predstavuje medzinárodný zločin.⁹² Každý jeden subjekt medzinárodného práva, aj s marginálnou medzinárodnou subjektivitou tzn. fyzické a právnické osoby, je povinný ich dodržiavať. Podľa článku 53 *Viedenského dohovoru o zmluvnom práve* je nulitná každá medzinárodná zmluva uzavretá v rozporu s *ius cogens*.⁹³ V rovnakom duchu je i článok 53 *Viedenského dohovoru o zmluvách uzatváraných medzi štátmi a medzinárodnými organizáciami alebo medzinárodnými organizáciami navzájom*⁹⁴, ktorý v podstate preberá znenie *Viedenského dohovoru o zmluvnom práve*.

Prameňom medzinárodného práva je aj medzinárodné právo obyčajové. Formovanie obyčajových pravidiel bolo vždy vyhradené pre štáty ako jediné subjekty medzinárodného práva. Viac-menej až po uznaní medzinárodných organizácií ako subjektov medzinárodného práva vyvstala otázka ich reálneho zapájania sa pri vzniku medzinárodných obyčajových pravidiel. Pri záväznosti medzinárodných organizácií pravidlami medzinárodného práva obyčajového sa náuka venovala vždy len okrajovo alebo vôbec.

Podstatou medzinárodného obyčajového práva je záväznosť jeho noriem pre subjekty medzinárodného práva, ktoré sa zúčastnia na jej tvorbe a a podieľajú sa na jeho dodržiavaní.⁹⁵ MSD vo svojom poradnom posudku vo veci *Výkladu Dohody z 25.marca 1951 medzi Svetovou zdravotníckou organizáciou a Egyptom* z roku 1980 uviedol, že medzinárodnú organizáciu zaväzujú aj medzinárodné obyčajové pravidlá.⁹⁶ Na základe tohto možno skonštatovať, že ak sa medzinárodné organizácie ako subjekty medzinárodného práva, hoci len odvodené, podieľajú na formovaní obyčajových pravidiel svojím správaním a sledujú ich dodržiavanie, sú pre ne záväzné.

---

⁹¹ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do medzinárodného práva verejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.94.

⁹² DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. s.83-85.

⁹³ Vyhláška ministra zahraničných vecí 15/1988 Sb. z dňa 4.9.1987 o Viedeňskej úmluve o smluvnom práve. (*Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969*).

⁹⁴ *Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International organizations or between International Organizations (1986)* [online]. treaties.un.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://treaties.un.org/doc/Treaties/1986/03/19860321%2008-45%20AM/Ch_XXIII_03p.pdf>.

⁹⁵ JÍLEK, Dalibor. Mezinárodní obyčej. In ČEPELKA, Čestmír (ed.). *Mezinárodní odpovědnost*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s.274.

⁹⁶ *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I. C.J. Reports 1980*, p. 73. [online]. icj-cij.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>>.

Medzinárodná organizácia môže uzatvárať medzinárodné zmluvy s inými medzinárodnými vládnyimi organizáciami alebo so štátmi – členmi i nečlenmi. Zmluvy s inými medzinárodnými vládnyimi organizáciami bývajú zväčša o spolupráci, o právnej sukcesii, či medzi ich orgánmi.⁹⁷ Najlepším príkladom sú zmluvy medzi OSN a odbornými organizáciami uzatvárané Hospodárskou a sociálnou radou OSN a schválené Valným zhromaždením, ktorých hlavné zameranie je v hospodárskych, kultúrnych, sociálnych, výchovných, zdravotníckych a im podobných odvetviach.⁹⁸ So štátmi uzatvárajú zmluvy o sídle, o poskytnutí technickej pomoci, o ozbrojených silách a i.⁹⁹

4.2 Normotvorná spôsobilosť

Vedľa primárneho práva tzn. spôsobilosti uzatvárať medzinárodné zmluvy sa u medzinárodných organizácií hovorí aj o tzv. sekundárnom práve. Je odvodené z primárneho práva a predstavuje právne akty orgánov medzinárodnej organizácie.¹⁰⁰ Spôsob rozhodovania jednotlivých orgánov je upravený v zakladacích listinách. Zovšeobecnením je možné určiť tri orgány, ktoré sa vyskytujú u každej organizácie a ktoré sa podieľajú na tvorbe sekundárneho práva: orgán, v ktorom má zastúpenie každý člen – plenárny, exekutívny s obmedzeným počtom členov a administratívno-technický orgán, ktorého hlavnou úlohou je bežný chod medzinárodnej organizácie.¹⁰¹

U medzinárodných organizácií sa uvádzajú tri teórie pre spôsob tvorby sekundárnych pravidiel. Prvou je teória analógie zmluvy. Jej základom je, že právny akt medzinárodnej organizácie sa vníma ako zmluva, ktorej záväznosť je založená na návrhu a akceptácii jej obsahu. Ďalšou teóriou je teória delegácie. Vyjadruje názor o prenesení normotvorných právomocí členov na medzinárodnú organizáciu a zároveň sú tak členovia viazaní právnymi aktmi medzinárodnej organizácie. Práve táto teória je najpopulárnejšia. Poslednou teóriou vzťahujúcou sa na spôsob tvorby právnych aktov medzinárodných organizácií je teória

---

⁹⁷ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.54.

⁹⁸ Čl.57 stanoví, že rôzne odborné organizácie, ktoré sú medzivládne a majú úlohy v oblasti hospodárskom, sociálnom, kultúrnom a atď. budú pridružené k OSN na základe čl.63. Dohody s nimi bude uzatvárať Hospodárska a sociálna rada po schválení Valného zhromaždenia. Charta OSN In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19.

⁹⁹ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.54.

¹⁰⁰ BENZING, Markus. International Organizations or Institutions, Secondary Law. In RUDIGER, Wolfrum (ed). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Volume VI*. New York: Oxford University Press, 2012. s.74.

¹⁰¹ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.96-97.

legislatívna. Právo normotvorby je výslovne zakotvené v zakladacej listine medzinárodnej organizácie.¹⁰²

Proces rozhodovania je ovplyvnený dvoma princípmi: princípom zvrchované rovnosti všetkých členov a princípom váženého hlasovania. Kým prvý z nich je predstavovaný myšlienkou rovnosti členov, druhý z nich vychádza z politickej či ekonomickej sily členov.¹⁰³ Prijatie rozhodnutia je buď na základe nadpolovičnej väčšiny alebo dvojtretinovej väčšiny.

Okrem toho sa vyskytuje u niektorých aj možnosť prijať rozhodnutie jednomyseľne alebo na základe konsenzu. Prijatie rozhodnutia konsenzom znamená, že členovia nehlasujú proti a zároveň žiadny člen neprotestuje proti prijatému rozhodnutiu¹⁰⁴ (napr. u Medzinárodnej organizácii pre zákaz chemických zbraní¹⁰⁵).

Delenie právnych aktov medzinárodnej organizácie podľa ich právnej sily je možné z dvoch hľadísk. Prvým je, či sa jedná o interný akt alebo právny akt, ktorý presahuje vnútorný rámec medzinárodnej organizácie (napr. kapitola VII *Charty OSN*- rezolúcie Rady Bezpečnosti OSN).¹⁰⁶

Druhým hľadiskom je delenie na rozhodnutia, ktoré sú právne záväzné alebo sa jedná len o odporúčania.¹⁰⁷ Pre členov sú záväzné rozhodnutia týkajúce sa procedurálnych a organizačných otázok. Medzi ne patria napr. schvaľovanie rozpočtu, schvaľovanie vnútorných predpisov, prijímanie a vylučovanie členov, disciplinárny poriadok pre zamestnancov, domový poriadok, platový poriadok a i. Predpokladom záväznosti je, že sa postupovalo v súlade so zakladacou listinou, orgán, ktorý prijal rozhodnutie mal k tomu právomoc¹⁰⁸ a tiež, že rozhodnutie nebolo prijaté pod nátlakom, hrozbou sily či inej ujmy.

Pokiaľ ide o vzťahy medzi členmi medzinárodnej organizácie a samotnou medzinárodnou organizáciu alebo medzi členmi medzinárodnej organizácie navzájom

---

¹⁰² KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.202-206.

¹⁰³ Princíp rovnosti hlasov sa uplatňuje napr. u Valného zhromaždenia OSN – čl.18 *Charty OSN*. Charta OSN In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19. Princíp váženého hlasovania je typický napr. u Medzinárodného menového fondu -čl.XII (5) Štatútu Medzinárodného menového fondu. *Articles of Agreement of the International Monetary Fund* [online]. imf.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>>.

¹⁰⁴ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s.129.

¹⁰⁵ Čl.VIII Dohovoru o chemických zbraniach (1993). *Dohovor o zákaze vývoja, výroby, skladovania a použitia chemických zbraní a o ich zničení (1993)* [online]. opcw.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://www.opcw.org/index.php?eID=dam_frontend_push&docID=6357>.

¹⁰⁶ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.96-97.

¹⁰⁷ VALUCH, Jozef a kol. *Právo mezinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.52-53.

¹⁰⁸ POTOČNÝ, Miroslav. *Mezinárodní organizace*. 1.vydanie. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980. s.38.

v otázkach činnosti medzinárodnej organizácie, vyplýva právna sila právnych aktov zo zakladacej listiny.¹⁰⁹ Väčšinou však majú odporúčací charakter.¹¹⁰

4.3 Imunity a výsady

Pre riadne fungovanie medzinárodnej organizácie je v prvom rade dôležité, aby jej výkon nebol nikým rušený. A práve inštitút výsad a imunit slúži pre zabezpečenie nezávislosti medzinárodnej organizácie a jej úradníkov od členov i nečlenov, či sídelného štátu.

Presnú definíciu imunit a výsad uznanú vedou medzinárodného práva nemožno nájsť. Imunitu môžeme definovať ako vyňatie medzinárodnej organizácie z jurisdikcie štátu.¹¹¹ Imunita nevyplýva na platnosť vnútroštátneho práva, ale bráni súdom v rozhodnutí o právnom spore. Vztahuje sa aj na správne a exekučné konania. Výsady možno charakterizovať zas pozitívne ako výnimky a modifikácie plynúce z právneho postavenia medzinárodnej organizácie v rámci vnútroštátneho práva. Ovplyvňujú nielen procesné, ale aj hmotné právo.¹¹²

Pri určení rozsahu imunit a výsad sa v doktríne vytvorili dva prúdy. Menšinový je zástancom názoru, že aj medzinárodné organizácie užívajú výsady a imunity v podobnom rozsahu ako štáty. Väčšinový prúd je toho názoru, že samotná existencia týchto dvoch inštitútov medzinárodného práva je odôvodnená tzv. funkčnou nevyhnutnosťou.^{113,114} Vyjadruje potrebu len takých výsad a imunit, ktoré sú nevyhnutné k efektívnemu naplneniu cieľov, pre ktoré bola medzinárodná organizácia založená¹¹⁵ a zbavuje úradníkov podriadenosti voči členskému i nečlenskému štátu, na území ktorého vykonávajú svoju činnosť pre medzinárodnú organizáciu ako jej orgán¹¹⁶, sídelnému štátu alebo štátu, ktorého

---

¹⁰⁹ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.52-53.

¹¹⁰ Čl.10 *Charty OSN* priznáva rezolúciám Valnej hromady OSN odporúčací charakter. *Charta OSN* In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19.

¹¹¹ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. s.94.

¹¹² MOLDNER, Mirka. International Organizations or Institutions, Privileges and Immunities. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.47-48.

¹¹³ Tamtiež, s.48.

¹¹⁴ Táto teória sa odzrkadlila aj v článku 105 (1) *Charty OSN*. „Organizácia Spojených národov požíva na území každého svojho člena výsady a slobody, ktoré potrebuje, aby plnila svoje ciele. *Charta OSN* In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19.

¹¹⁵ KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. s.148.

¹¹⁶ ČEPELKA,Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.84.

sú občanmi. Funkčná nevyhnutnosť zároveň vysvetľuje dôvody pre uznanie výsad a imunit pre medzinárodnú organizáciu a vymedzuje oblasť, v ktorej sa uplatnia.¹¹⁷

Funkčná nevyhnutnosť má za následok, že oproti výsadám a imunitám štátov a ich predstaviteľov sú tie pre medzinárodné organizácie užšieho charakteru. Kým diplomati majú imunity a výsady pre svoje súkromné i služobné jednanie, tak okrem najvyšších predstaviteľov medzinárodnej organizácie, ktorí majú s nimi zrovnateľné imunity a výsady, úradníci na nižších stupňoch v rámci hierarchie požívajú len pre svoje služobné jednanie.¹¹⁸

Jednotný právny základ, vo forme univerzálnej medzinárodnej zmluvy upravujúcej výsady a imunity pre všetky medzinárodné organizácie, chýba. Komisia Organizácie spojených národov pre medzinárodné právo (ďalej ako „Komisia OSN pre medzinárodné právo“) pracovala na danej problematike, ale k úspešnému koncu sa dopracovala len sčasti. Pripravila návrh článkov *Viedenského dohovoru o zastupovaní štátov v ich vzťahoch s medzinárodnými organizáciami univerzálnej povahy*, ale dohovor stále nie je v platnosti. Od druhého dokumentu upravujúceho postavenie, výsady a imunity medzinárodných organizácií a jej personálu a expertov sa upustilo.¹¹⁹

Samotné zakotvenie výsad a imunit je obsiahnuté buď v zakladacej listine (napr. čl. 105 *Charty OSN*), v medzinárodnej zmluve o výsadách a imunitách (napr. *Dohovor o výsadách a imunitách Organizácie spojených národov* z roku 1946), v sídelných zmluvách (napr. *Dohoda medzi USA a Organizáciou spojených národov o sídle Organizácie spojených národov* z roku 1947.) i vo vnútroštátnom práve. Úprava výsad a imunit sa môže do vnútroštátneho práva dostať tromi spôsobmi: implementáciou medzinárodnej zmluvy, rozšírením výsad a imunit garantovaných medzinárodnou zmluvou vnútroštátnym právom alebo v prípade chýbajúcej medzinárodnej zmluvy sú výsady a imunity garantované vnútroštátnym právom.¹²⁰

Diskusia sa vedie pri medzinárodnom obyčajovom práve ako právneho základu výsad a imunit medzinárodných organizácií. Podľa niektorých autorov¹²¹ je ich zdrojom v prípade absencie zmluvného základu. Druhí považujú za ich jediný zdroj medzinárodné zmluvy

---

¹¹⁷ MOLDNER, Mirka. International Organizations or Institutions, Privileges and Immunities. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.48.

¹¹⁸ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011.s.208.

¹¹⁹ MOLDNER, Mirka. International Organizations or Institutions, Privileges and Immunities. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.48.

¹²⁰ Tamtiež, s.49.

¹²¹ EVANS, Malcolm. *International Law*. 1.vydanie. Oxford: University Press Oxford, 2003. s.287.

upravujúce výsady a imunity a zakladacie listiny.¹²² Ak považujeme nad kompromisom oboch názorových táborov, je možné medzinárodné obyčajové právo považovať za právny základ výsad a imunit medzinárodných organizácií, ale nie v plnom rozsahu ako je to u štátov. Ich rozsah bude limitovaný funkčnou nevyhnutnosťou aj v rámci neho.

4.3.1 Základné garantované výsady a imunity

Nositelom imunit a výsad je medzinárodná organizácia ako právnická osoba, jej úradníci pri výkone služobných povinností a experti a znalci, ktorí sa podieľajú na výkone poslaní medzinárodnej organizácie. V prípade postavenia príslušníkov ozbrojených zložiek medzinárodnej organizácie je smerodajná zmluva, ktorú uzavrie medzinárodná organizácia so štátom, kde sa bude vykonávať misia.¹²³

Zakladacie listiny medzinárodných organizácií obsahujú ustanovenia garantujúce imunitu v súdnych konaniach.¹²⁴ Súd je povinný k nej prihladiť *ex officio*. Oproti imunitám štátov, sa vďaka funkčnej nevyhnutnosti imunita v súdnych konaniach vzťahuje na *acta iure imperii* aj na *acta iure gestionis*.¹²⁵

Medzi výsady medzinárodných organizácií patrí nedotknuteľnosť budov a priestorov. V tomto prípade je nepodstatná otázka vlastníctva budov a priestorov. Medzinárodné organizácie ich môžu vlastniť aj prenajímať a nikto, ani súkromné osoby ani úrady štátu, nemôžu do nich vstúpiť bez súhlasu medzinárodnej organizácie, resp. bez súhlasu oprávnených úradníkov. Výnimkou sú len núdzové stavy. Garantuje sa nedotknuteľnosť archívov, vrátane dokumentov, ktoré nie sú umiestnené v sídle medzinárodnej organizácie a dokumentov v elektronickej podobe. Ďalej sú medzinárodným organizáciám zabezpečené colné, daňové a finančné výsady. Zaručuje sa sloboda komunikácie, zahrňujúca zákaz cenzúry, právo používať kódy, kuriérov.¹²⁶

Úradníkom medzinárodnej organizácie je zabezpečená imunita v súdnych konaniach, imunitu voči povinnostiam plynúcim z národných služieb, výsady vo forme daňových výnimiek na plat, bezcolný dovoz nábytku a vrátane vybavenia domácnosti pri nástupe do

---

¹²² ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.82.

¹²³ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.60-61.

¹²⁴ Napr. článok II odsek 2 *Dohovoru o výsadách a imunitách OSN*. In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.20-23.

¹²⁵ MOLDNER, Mirka. International Organizations or Institutions, Privileges and Immunities. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.50.

¹²⁶ Tamtiež, s.51.

úradu, na úradníkov a ich rodiny sa vzťahuje oslobodenie od imigrantských obmedzení a cudzineckých registrácií.¹²⁷

Podobné výsady a imunity ako úradníci majú experti aj znalci. To potvrdil i MSD vo svojom poradnom posudku v roku 1989 v prípade Dumitruva Mazilua, zvláštneho spravodajcu podvýboru OSN pre prevenciu diskriminácie a ochrany menšín.¹²⁸ Rumunsko mu bránilo vycestovať a argumentovalo tým, že Mazilua nie je expertom OSN, ale len príležitostne činným spravodajcom. Na MSD sa s otázkou obrátila Komisia OSN pre ľudské práva, či je aplikovateľný článok VI. odsek 22 *Dohovoru o výsadách a imunitách OSN* aj na zvláštneho spravodajcu.¹²⁹ Súd potvrdil, že daný článok je aplikovateľný na všetky osoby, ktoré boli poverené určitým poslaním v prospech OSN. Výsady a imunity sa pritom vzťahujú na tieto osoby po celú dobu ich poslania, bez ohľadu či cestujú alebo nie pri ich výkone a môžu byť uplatňované i voči štátu, ktorého občan je poverený, či má trvalý pobyt na jeho území.¹³⁰

Ďalší poradný posudok MSD bol vydaný na základe žiadosti Hospodárskej a sociálnej rady OSN z roku 1999. Zvláštny spravodajca OSN pre problematiku nezávislosti justície v rozhovore pre novinára kriticky hodnotil súdne konania v Malajzii. Následne sa proti nemu viedlo v Malajzii súdne konanie o odškodnenie vo výške niekoľkých miliónov dolárov. I napriek protestom OSN sa v súdnom konaní pokračovalo. Až poradným posudkom MSD bolo potvrdené, že spravodajca je pod ochranou imunity podľa *Dohovoru o výsadách a imunitách OSN* z roku 1946 a súdne konanie pred malajským súdom je protiprávne.¹³¹

Možno dodať, že zmienené dva posudky MSD potvrdili doktrínu funkčnej nevyhnutnosti. Nezáleží na funkcii zamestnanca medzinárodnej organizácie, na postavení v jej hierarchii orgánov, prvoradáde je, že vykonáva úlohy v mene medzinárodnej organizácie.

---

¹²⁷ *Dohovor o výsadách a imunitách OSN*. In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.20-23.

¹²⁸ *Applicability of Article VI, Section 22, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1989, p. 177.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/81/6813.pdf>>.

¹²⁹ Článok VI odsek 22 znie: „Znalcom ... vykonávajúcim poslanie pre OSN, sa budú poskytovať tie výhody a imunity, ktorých je potreba pre nezávislé vykonávanie ich úloh v dobe ich poslania, vrátane dôb strávených na cestách, súvisiacich s ich poslaním ...“ *Dohovor o výsadách a imunitách OSN* In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.20-23.

¹³⁰ *Applicability of Article VI, Section 22, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1989, p. 177. Bod 52.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/81/6813.pdf>>.

¹³¹ *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights, Advisory Opinion, I. C. J. Reports 1999, p. 6. Bod 65.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/100/7619.pdf>>.

4.3.2 Sídlná zmluva

Keďže medzinárodná organizácia nedisponuje vlastným územím, jej sídlo sa nachádza na území niektorého štátu. Jej umiestnenie je zakotvené na základe zhodnej vôle zakladajúcich členov už v zakladacej listine. V rámci literatúry sa pre sídelný štát objavuje aj pojem hosťujúci štát. Medzinárodná organizácia ako právnická osoba má svoje sídlo, a preto sa zdá byť vhodnejšie používať výrazy „sídelný štát“ a „sídelná zmluva“.

Medzinárodná organizácia so sídelným štátom uzatvára sídelnú zmluvu, tzv. *headquarters agreement*, ktorá upravuje vzťahy medzi nimi. Obsahom tejto zmluvy je na jednej strane súhlas štátu so zriadením sídla na svojom území a vytvorenie extrateritoriálneho územia, tzn. vyňatie z jurisdikcie sídelného štátu, na strane druhej povinnosť medzinárodnej organizácie nezasahovať do vnútorných záležitostí štátu svojho sídla.¹³² Ďalej upravuje konkrétne umiestnenie sídla, výsady a imunity medzinárodnej organizácie a jej úradníkov a zástupcov členov u medzinárodnej organizácie, nedotknuteľnosť archívov a dokumentov, výnimky v daňovom systéme, výnimky z obmedzení v rámci importu a exportu, postavenie medzinárodnej organizácie vo vnútroštátnom práve sídelného štátu a jej aktivity na území sídelného štátu.¹³³ Sídelný štát je povinný čo najviac uľahčiť prácu medzinárodnej organizácie.¹³⁴

Sídelné zmluvy môžu obsahovať ustanovenia o riešení sporov medzi sídelným štátom a medzinárodnou organizáciou.¹³⁵ K otázke sídelnej zmluvy a k jej ustanoveniu o riešení sporov sa vyjadril vo svojom poradnom posudku i MSD v roku 1988.

Medzi OSN a USA bola uzavretá *Dohoda medzi USA a Organizáciou spojených národov o sídle OSN*. V roku 1987 USA prijali antiteroristický akt, ktorý bol namierený proti Organizácii za oslobodenie Palestíny (*Palestine Liberation Organization*, ďalej ako „PLO“). PLO získala štatút stáleho pozorovateľa u OSN, ale na základe antiteroristického dokumentu si nemohla zriadiť úrad v New Yorku v rámci *Dohody medzi USA a Organizáciou spojených národov o sídle OSN*. Podľa článku 21 sídelnej zmluvy, ak nastane nejaký spor medzi USA a OSN, je tu povinnosť USA vstúpiť do sporu. V posudku sa MSD vyjadril, že USA sú

---

¹³² Podobné ustanovenie obsahuje aj *Charta OSN* v článku 2. In POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. s.7-19.

¹³³ HERBST, Jochen. International Organizations or Institutions, Headquarters. In In RUDIGER, Wolfrum (ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume V*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.1153-1156.

¹³⁴ Tamtiež.

¹³⁵ Tamtiež.

povinné vstúpiť do arbitráže s OSN pre vyriešenie sporu ohľadnej pozorovateľskej misie PLO.¹³⁶

Následne arbitrážny súd rozhodol v prospech PLO a tak si mohla legálne zriadiť stálu pozorovateľskú misiu pri OSN v New Yorku, pretože je zriadená v rámci sídelnej zmluvy.¹³⁷ Ak aj sídelný štát neuzná iný štát alebo národno-oslobodenecké hnutie, ale medzinárodná organizácia áno, je povinnosťou sídelného štátu rešpektovať jej vôľu a priznať predstaviteľom takéhoto štátu či národno-oslobodeneckého hnutia výsady a imunity vyplývajúce zo sídelnej zmluvy. V opačnom prípade by vlastne sídelný štát bránil riadnemu výkonu funkcií medzinárodnej organizácie.

Pre prípad, že by medzinárodná organizácia konala v rozpore s medzinárodným právom, zodpovednosť za svoje konanie či opomenutie nesie sama, sídelný štát nezodpovedá za protiprávne činy spáchané na svojom území medzinárodnou organizáciou alebo jej úradníkmi pri výkone jej funkcií a uskutočňovanie jej cieľov.¹³⁸ Otázna je však pasivita sídelného štátu pri porušovaní práva medzinárodnou organizáciou. Určitým spôsobom by mal byť zodpovedný za svoju nečinnosť. Ak medzinárodné spoločenstvo nestrpí porušovanie práva inými štátmi a zakročí, i sídelný štát by mal zakročiť. Daný zákrok by síce porušil zmluvu o sídle i o imunitách a výsadách, ale následne by sa potom mohol posudzovať ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť.

4.4 Zodpovednosť za protiprávne konanie

Zodpovednosť za protiprávne konanie v právnom slova zmysle je možné definovať ako sekundárnu povinnosť, ktorá vzniká pri porušení primárnej povinnosti. Je to právna sankcia za porušenie záväzkov, ku ktorým sa zodpovedný subjekt zaviazal.¹³⁹

Zodpovednosť v rámci medzinárodného práva je tak možné charakterizovať ako následok porušenia alebo nedodržania medzinárodnoprávných záväzkov vyplývajúcich z *ius cogens*, všeobecného medzinárodného práva alebo medzinárodných zmlúv subjektmi medzinárodného práva.

---

¹³⁶ *Applicability of the Obligation to Arbitrate under Section 21 of the United Nations Headquarters Agreement of 26 June 1947, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1988, p. 12.* Bod 57-58. [online]. icj-cij.org [cit.22.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/77/6729.pdf>>.

¹³⁷ *U.S. v. Palestine Liberation Organization* [online]. leagle.com [cit.30.11.2013]. Dostupné na: <http://www.leagle.com/decision/19882151695FSupp1456_11947>.

¹³⁸ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.35-37.

¹³⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6.aktualizované vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s.162-163.

Ako každá minca má dve strany, tak aj pri zodpovednosti môže medzinárodná organizácia mať postavenie subjektu zodpovedného z deliktu alebo subjektu, ktorý utrpel škodu a má nárok na jej náhradu.¹⁴⁰

4.4.1 Pasívna deliktuálna zodpovednosť

Uznanie medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií predpokladá aj existenciu zodpovednosti za svoju činnosť v rámci medzinárodného práva.¹⁴¹

Tak akoby mala zakladacia listina zachytiť v ideálnom prípade medzinárodnoprávnu subjektivitu medzinárodnej organizácie, mala by obsahovať aj zodpovednosť ako jej atribút, vedľa imunit a výsad či normotvornej spôsobilosti. V skutočnosti tomu tak nie je. Výnimkou sú len finančné inštitúcie, ktorých zakladajúce listiny obsahujú ustanovenia o zodpovednosti.¹⁴²

Otázka zodpovednosti medzinárodných organizácií doteraz nie je zachytená ani v žiadnej univerzálnej medzinárodnej zmluve, podobne ako u štátov. Komisia OSN pre medzinárodné právo spracovala *Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií*,¹⁴³ ktoré by sa vzťahovali na všetky medzinárodné organizácie. Okrem toho však existujú len medzinárodné zmluvy a dohovory obsahujúce zodpovednosť medzinárodných organizácií, ale upravujú veľmi úzky okruh záležitostí.¹⁴⁴

I napriek absencii záväzných noriem, je možno charakterizovať zodpovednosť každej medzinárodnej organizácie ako porušenie uznávaných zásad a noriem všeobecného medzinárodného práva, noriem obsiahnutých v zakladacej listine alebo medzinárodných

---

¹⁴⁰ VALUCH, Jozef a kol. *Právo medzinárodných organizácií*. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.56-59.

¹⁴¹ To potvrdil aj MSD vo svojom poradnom posudku *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I. C.J. Reports 1980*, p. 73. Body 89-90. [online]. icj-cij.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>>.

¹⁴² Napr. Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj. *Articles of Agreement of the International Bank for Reconstruction and Development* [online]. worldbank.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na:<http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/IBRDArticlesOfAgreement_links.pdf>.

¹⁴³ *Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií* [online]. legal.un.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na: <http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_11_2011.pdf>.

¹⁴⁴ Napr. čl.6 *Dohody o pomoci kozmonautom a ich návrate a o vrátení predmetov vypustených do kozmického priestoru*: „Na účely tejto dohody výraz „vypúšťajúce orgány“ sa vzťahuje na štát zodpovedný za vypustenie alebo, keď je za vypustenie zodpovedná medzinárodná vládna organizácia, na túto organizáciu, ak táto organizácia vydá vyhlásenie o svojom prijatí práv a povinností ustanovených touto Dohodou a väčšina členských štátov tejto organizácie sú zmluvnými stranami tejto Dohody a Zmluvy o zásadách činnosti štátov pri výskume a využívaní kozmického priestoru včítane Mesiaca a iných nebeských telies.“ Vyhláska ministra zahraničných vecí č.114/1970 Zb, z dňa 10.11.1970 o Dohode o pomoci kozmonautom a ich návrate a o vrátení predmetov vypustených do kozmického priestoru.

zmlúv, ktoré medzinárodná organizácia uzatvorila s inými medzinárodnými organizáciami alebo štátmi¹⁴⁵ – nepodstatné či členmi alebo nečlenmi.

Opačným názorom je, že medzinárodná organizácia môže porušiť len záväzky vyplývajúce pre ňu zo zakladacej listiny, z medzinárodných zmlúv, ktoré uzavrela s inými subjektmi medzinárodného práva a v prípade ostatných porušení záväzkov odpovedá člen alebo členovia alebo sídelný štát.¹⁴⁶ Autori zrejme vychádzajú z partikulárnej medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií. Vhodné by bolo definíciu doplniť ešte o *ius cogens*.

Medzinárodná organizácia môže porušiť záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva dvoma spôsobmi- aktívne alebo pasívne. Kým k aktívnemu spôsobu sa vyžaduje konanie medzinárodnej organizácie, k pasívnemu spôsobu je potreba opomenutia zo strany medzinárodnej organizácie.¹⁴⁷ Nezáleží akým spôsobom došlo k porušeniu medzinárodného práva, tzn. či konaním alebo opomenutím, ale dôležité je splnenie dvoch kumulatívnych podmienok pre určenie zodpovednosti konkrétnej medzinárodnej organizácie. Prvým z nich je objektívny prvok, ktorý predstavuje protiprávne správanie a druhým je subjektívny prvok, vyjadrujúci pripísateľnosť.¹⁴⁸

Objektívny prvok možno charakterizovať ako porušenie záväzkov vyplývajúcich zo zakladajúcej listiny, medzinárodnej zmluvy, ktorej je medzinárodná organizácia stranou, a medzinárodného práva obyčajového. V medzinárodnej zmluve, ktorá medzinárodnú organizáciu zakladá, sú pevne stanovené limity pre jej činnosť jej členmi a prípadné porušenie by znamenalo nástup jej zodpovednosti. Ak je medzinárodná organizácia stranou medzinárodnej zmluvy, jej porušením nastupuje zodpovednosť voči ostatným stranám medzinárodnej zmluvy. Problémové je však určenie zodpovednosti pri porušení povinností vyplývajúcich z medzinárodného práva obyčajového. Vždy sa bude musieť posúdiť každý prípad osobitne. V prípade ak bude medzinárodná organizácia viazaná medzinárodným právom obyčajovým, bude niest' zodpovednosť za jeho porušenie.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵POTOČNÝ, Miroslav, ŠIBAJEVOVÁ, Jelena Aleksejevna. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Panorama, 1984. s.36.

¹⁴⁶ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. s.607.

¹⁴⁷ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 1.vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. s.204.

¹⁴⁸VALUCH, Jozef a kol. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. s.57.

¹⁴⁹HARTWIG, Matthias. International Organizations or Institutions, Responsibility and Liability. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.64-74.

Pripísateľnosť znamená, že existuje orgán alebo agent medzinárodnej organizácie, ktorého činnosť alebo opomenutie nejakej činnosti v rámci právomocí medzinárodnej organizácie bude mať za následok porušenie medzinárodného práva.¹⁵⁰

Ak však orgán alebo agent medzinárodnej organizácie bude konať nad rámec svojich kompetencií, takéto prípady sa označujú ako akty *ultra vires*. Ohľadne nich sa v doktríne vyskytujú dva názory. Prvý z nich je, že akty *ultra vires* nie sú vo svojej podstate ani aktmi medzinárodnej organizácie. Druhý názor je podporený aj vývojom praxe a počíta sa s ním aj v *Návrhu článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií*, konkrétne v článku 8. Podľa neho sa zodpovednosť medzinárodných organizácií predpokladá aj v prípade aktov *ultra vires* jej orgánov alebo agentov, ak sú oprávnené medzinárodnou organizáciou právomocami a zároveň vykonávajú funkcie medzinárodnej organizácie.¹⁵¹

U otázky pripísateľnosti je určenie zodpovednosti medzinárodnej organizácie konaním alebo opomenutím jej vlastného orgánu alebo agenta jednoznačná. Môže ale nastať situácia, že štát alebo iná medzinárodná organizácia poskytne mierové jednotky či vojsko medzinárodnej organizácii. Typický prípad je, keď štáty poskytnú mierové jednotky alebo vojsko pre misie OSN. Zodpovednosť za akty mierových jednotiek ako subsidiárnych orgánov OSN alebo vojsk pod vlajkou OSN nesie sama OSN, ak sú pod jej vedením alebo kontrolou.¹⁵² K tejto otázke sa vyjadril aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej ako „ESLP“) v prípade *Behrami and Behrami vs. France* a *Saramati vs. France, Germany, Norway*.¹⁵³ ESLP stanovil, že štáty, ktoré poskytli svoje vojská pre OSN nenesú zodpovednosť za ich činnosť. V tom čase totiž OSN boli najvyššou autoritou a vykonávala kontrolu a NATO malo účinnú kontrolu.

Je nutné spomenúť, že protiprávne správanie sa môže pripísať buď samotnej medzinárodnej organizácii alebo členovi medzinárodnej organizácii alebo obom.

Ak sa vyskytne spoluúčasť iného subjektu medzinárodného práva na protiprávnom správaní, predovšetkým štátov, zodpovednosť medzinárodnej organizácie a štátu sa vzájomne

---

¹⁵⁰ HARTWIG, Matthias. International Organizations or Institutions, Responsibility and Liability. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.64-74.

¹⁵¹ *Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií* [online]. legal.un.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na: <http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_11_2011.pdf>.

¹⁵² HARTWIG, Matthias. International Organizations or Institutions, Responsibility and Liability. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.64-74.

¹⁵³ Európsky súd pre ľudské práva: Rozhodnutie z dňa 2.mája 2007, *Behrami and Behrami vs. France* a *Saramati vs. France, Germany, Norway*, 71412/01 a 78166/01, bod 135.

nevyklučujú.¹⁵⁴ Situácia spoločnej, súbežnej alebo alternatívnej zodpovednosti môže nastať, keď vedľa medzinárodnej organizácie bude zodpovedný i člen. V prvom prípade zodpovedajú spoločne a nerozdielne za protiprávny úkon, v druhom prípade vzniká povinnosť obom a v poslednom prípade sa splnením povinnosti jedného z nich povinnosť toho druhého zaniká.¹⁵⁵

Ako aj štáty, tak aj medzinárodné organizácie môžu svoje akty podriaďovať inštitútu okolnostiam vylučujúcich protiprávnosť. V *Návrhu článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií* sa predpokladá súhlas medzinárodnej organizácie, akty v súlade s imperatívnymi normami medzinárodného práva, sebaobrana, protiopatrenia, *vis maior*, tieseň a nevyhnutnosť.¹⁵⁶

4.4.2 Aktívna deliktuálna zodpovednosť

Medzinárodné organizácie môžu vystupovať aj ako subjekty oprávnené uplatniť medzinárodný nárok voči iným subjektom medzinárodného práva v prípade ich porušenia. Väčšinou ustanovenia takéhoto charakteru zakladajúce listiny neobsahujú. Podobne je tomu aj u *Charty OSN*.

Už v prvých rokoch existencie OSN sa musela obrátiť na MSD so žiadosťou o poradný posudok, či môže ako medzinárodná organizácia nárokovať voči nečlenovi medzinárodný nárok za ujmu spôsobenú jej agentovi. MSD vo svojom poradnom posudku *Náhrady škôd utrpенých v službách OSN z roku 1949* uznal OSN ako medzinárodnú organizáciu za subjekt medzinárodného práva a na základe obecných pravidiel medzinárodného práva jej priznal právo uplatniť nárok voči porušiteľovi jej práv vyplývajúcich z noriem medzinárodného práva.¹⁵⁷

Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že aj medzinárodná organizácia môže byť aktívne legitimovaná a hájiť svoje záujmy a práva vyplývajúce z medzinárodného práva.

---

¹⁵⁴ ŠTURMA, Pavel. *Responsibility of International Organizations*. [online]. cyil.eu [cit. 4.12.2013]. Dostupné na: <<http://www.cyil.eu/contents/>>.

¹⁵⁵ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. s.216.

¹⁵⁶ Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií - kapitola V. *Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií* [online]. legal.un.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na: <http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_11_2011.pdf>.

¹⁵⁷ *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Bod 179. [online]. icj-cij.org [cit.5.12.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.

Záver

Otázka právneho postavenia medzinárodných organizácií je témou, ktorá bude ešte dlho v stredobode pozornosti praxe i vedy. Pre obrovský počet medzinárodných organizácií nie je v ľudských silách analyzovať každú jednu z nich, preto sa v práci o nich píše vo všeobecnom poňatí a príklady na jednotlivé právne aspekty sa uvádzajú v rámci tých najznámejších a najdôležitejších.

V rámci medzinárodného práva sa za prvý krok pre ich medzinárodnoprávne postavenie považuje uznanie medzinárodných organizácií za subjekty medzinárodného práva. K tomu dopomohol aj Medzinárodný súdny dvor vo svojom poradnom posudku vo veci *Náhrady škôd utrpených v službách Organizácie spojených národov*. Od neho sa následne začali vo vede medzinárodného práva vytvárať rôzne doktríny. Pre zvláštne postavenie OSN v medzinárodnom spoločenstve však vznikali protichodné názory na medzinárodnoprávnu subjektivitu medzinárodných organizácií. Niektorí autori (napr. Seyersted) pripisovali všetkým medzinárodným organizáciám rovnaké vlastnosti, a tak nečinili žiadne rozdiely v ich právnom postavení. Na základe toho im priznali objektívny charakter medzinárodnoprávnej subjektivity, podobný charakteru subjektivity štátov. Iní autori vyzdvihli jedinečnú úlohu OSN vo svete a regionálnym medzinárodným organizáciám a medzinárodným organizáciám so špecifickými úlohami a funkciami priznali subjektívny charakter medzinárodnoprávnej subjektivity. Profesor Klabbers na konci 90. rokov 20. storočia vytvoril kompromis. Podľa neho sa medzinárodnoprávna subjektivita medzinárodnej organizácie predpokladá od momentu, čo začne vykonávať činnosť, ktorú možno vysvetliť ako prejav jej medzinárodnoprávnej subjektivity.

Pri vzniku medzinárodnej organizácie zakladatelia prenášajú na ňu časť svojich právomocí. Pretože ju zakladajú s úmyslom vytvoriť nový subjekt medzinárodného práva trvalého charakteru, v zakladajúcej listine uvádzajú jej oprávnenia. Nikto však nevie predpovedať budúcnosť a nie je tak ani možné do nej vkomponovať všetky právomoci, ktoré by súviseli s jej funkciami. A preto veda medzinárodného práva vytvorila tzv. doktrínu implicitných právomocí, ktoré prešli vývojom. Kým na začiatku sa uplatňoval extenzívny výklad, čoraz častejšie sa začína využívať ich reštriktívny výklad. Dôvodom je, že zakladatelia síce preniesli isté právomoci na medzinárodné organizácie, ale výkladom nie je žiaduce ich rozšíriť na tie, ktoré nemali v úmysle im zveriť.

Jednotlivé prejavy subjektivity sú v dôsledku obmedzenej medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií v porovnaní so štátmi ohraničené. Ako odvodené subjekty medzinárodného práva majú možnosť uzatvárať medzinárodné zmluvy len v rámci

svojich cieľov a funkcií. Ich obsah musí byť v súlade s medzinárodným právom obyčajovým aj s pravidlami *ius cogens*.

Ďalším prejavom medzinárodnoprávnej subjektivity je aj normotvorná činnosť. Medzinárodné organizácie vytvárajú svoje vlastné pravidlá, ktoré predstavujú svojbytný právny systém. Podľa charakteru právnych aktov medzinárodných organizácií je možné ich deliť na právne záväzné a odporúčania alebo na vnútorné akty a akty s účinkami smerom von.

Predposledným prejavom medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných organizácií, ktorej sa práca venuje, sú výsady a imunity. Zabezpečujú medzinárodnej organizácii ničím nerušený výkon ich funkcií. Ich rozsah je v porovnaní s imunitami a výsadami štátov užší. Absencia jednotnej medzinárodnej zmluvy má za následok roztrieštenosť právnej úpravy. Každá medzinárodná organizácia má vo svojej zakladajúcej listine všeobecné ustanovenie o výsadách a imunitách, ďalej sú zakotvené v sídelných zmluvách, v mnohostranných medzinárodných zmluvách upravujúcich výsady a imunity konkrétnej medzinárodnej organizácie a vo vnútroštátnom práve.

Posledným prejavom, ktorej je venovaná pozornosť v práci, je medzinárodná zodpovednosť medzinárodných organizácií. Ako subjekty medzinárodného práva disponujú medzinárodnoprávnu subjektivitou. Ak niekto koná, môže robiť aj chyby. Medzinárodné organizácie nemôžu využívať len práva a nemať žiadne povinnosti. Pri porušení svojich záväzkov musia nahradiť škodu, ktorú spôsobili. Úprava zodpovednosti medzinárodných organizácií zatiaľ chýba, ale práce na nej intenzívne trvajú. Medzinárodná organizácia je zodpovedná pri kumulatívnom splnení dvoch podmienok: porušenie záväzkov vyplývajúcich z noriem medzinárodného práva a pripísateľnosti. Ak chýba jedna z týchto podmienok alebo dokonca obe, nemožno hovoriť o zodpovednosti medzinárodnej organizácie. Taktiež sa môžu stať poškodenými, ak im iný subjekt medzinárodného práva spôsobí škodu a môžu si u neho uplatňovať medzinárodný nárok. Aktívna legitímácia medzinárodných organizácií nevyplýva zo žiadnych medzinárodných zmlúv, vrátane zakladajúcej listiny. Ale vzhľadom na jej pasívnu zodpovednosť je samozrejmé, že jej prináleží aj aktívna.

Zámerné sa uvádza v práci Európska únia len okrajovo. Jedná sa o problematiku, ktorá sama o sebe by mohla byť zaujímavou témou minimálne diplomovej práce. Európska únia sa dynamicky vyvíja, pričom jej budúcnosť môže smerovať dvoma spôsobmi.

Prvým, v rámci ktorej je Európska únia chápaná ako medzinárodná organizácia s medzinárodnoprávnu subjektivitou od prijatia Lisabonskej zmluvy v roku 2009, s tým, že členské štáty sa v jej prospech vzdali oveľa väčšej časti svojej suverenity ako v prípade iných medzinárodných organizácií. To spôsobuje, že v rámci medzinárodných organizácií má

Európska únia akési privilegovanejšie postavenie, s ktorými súvisia nielen vzájomne širšie práva a povinnosti medzi členskými štátmi a samotnou EÚ, ale i práva a povinnosti medzi občanmi členských štátov, teda občanmi EÚ, a Európskou úniou. Európska únia akoby predbehla dobu a takéto „viac privilegované“ medzinárodné organizácie sa budú postupom času vytvárať aj v iných regiónoch sveta.

Druhou alternatívou vývoja EÚ je, že sa práve nachádza vo fáze, ktorá predchádza vzniku Európskych spojených štátov, takých aké si ich v roku 1946 vysníval Churchill vo svojom prejave v Zürichu. To všetko však ukáže čas.

Zoznam použitej literatúry

Monografie

- BAŇOUC, Hynek, FEDORKO, Martin. *Mezinárodní organizace*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2001. 254s.
- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2008. 840s.
- DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2.vydanie. Praha: Leges, 2011. 448s.
- DIXON, Martin. *Textbook in International Law*. 6.vydanie. New York: Oxford University Press, 2007. 372s.
- EVANS, Malcolm. *International Law*. 1.vydanie. Oxford: University Press Oxford, 2003. 841s.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6.aktualizované vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 310s.
- JÍLEK, Dalibor. *Stručný nástin univerzálních mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. 27s.
- KLABBERS, Jan. *An Introduction to Interantional Institutional Law*. 1.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 399s.
- KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo verejné (všeobecná časť)*. 1.vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2004. 296s.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a jeho poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. podstatne upravené a doplnené vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 551s.
- MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část*. 1.vydanie. Brno: Doplněk, 1993. 179s.
- ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 1.vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 463s.
- POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Karolinum, 1993. 99s.
- POTOČNÝ, Miroslav, ŠIBAJEVOVÁ, Jelena Aleksejevna. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: Panorama, 1984. 118s.

- POTOČNÝ, Miroslav. *Mezinárodní organizace*. 2.doplnené a prepracované vydanie. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1980. 332s.
- SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. *Mezinárodní právo veřejné*. 3.vydanie. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2006. 417s.
- SHAW, Malcolm Nathan. *International Law*. 4.vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 939s.
- SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1.vydanie. Praha: Auditorium, 2010. 142s.
- VALUCH, Jozef a kol. *Právo mezinárodních organizací*. 1.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2011. 378s.

Zborníky

- BENZING, Markus. International Organizations or Institutions, Secondary Law. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.74-83.
- BLOKKER, Niels. International Organizations or Institutions, Implied Powers. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s. 18-26.
- HARTWIG, Matthias. International Organizations or Institutions, Responsibility and Liability. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume VI*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.64-74.
- HERBST, Jochen. International Organizations or Institutions, Headquarters. In RUDIGER, Wolfrum (ed.). *The Max Planck encyclopedia of public international law. Volume V*. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s. 1153-1156.
- JÍLEK, Dalibor. Mezinárodní obyčej. In ČEPELKA, Čestmír (ed.). *Mezinárodní odpovědnost*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s.274-279.
- JÍLEK, Dalibor. Subjektivita mezinárodních organizací: rozpolcená teorie a praxe. In ČEPELKA, Čestmír (ed.). *Mezinárodní odpovědnost*. 1.vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s.213-228.
- MOLDNER, Mirka. International Organizations or Institutions, Privileges and Immunities. In RUDIGER, Wolfrum(ed.). *The Max Planck encyclopedia of public*

international law. Volume VI. 1.vydanie. New York: Oxford University Press, 2012. s.47-55.

Časopisy

- KUNZ, Jozef. Objective International Personality of Intergovernmental Organisations. Do their Capacities Really Depend upon Their Constitutions? by Finn Seyersted. *The American Journal of International Law*, 1964, roč.58, č.4, s.1042-1044.

Právne predpisy

- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. *Úř. věst. C 326, 26. 10. 2012 s. 1 – 390.*
- Vyhláška ministra zahraničních věcí 15/1988 Sb. z dne 4.9.1987 o Vídeňské úmluvě o smluvním právu. (*Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969*).
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č.114/1970 Zb, z dne 10.11.1970 o Dohodě o pomoci kozmonautom a ich návrate a o vrátení predmetov vypustených do kozmického priestoru.

Judikáty

- Európsky súdu pre ľudské práva: Rozhodnutie z dne 2.mája 2007, *Behrami and Behrami vs. France* a *Saramati vs. France, Germany, Norway*, 71412/01 a 78166/01, bod 135.

Internetové stránky

- *FAO-EU Partnership. In Action.* [online]. fao.org [cit.20.6.2013]. Dostupné na: <<http://www.fao.org/europeanunion/eu-in-action/en/>>.
- ŠTURMA, Pavel. *Responsibility of International Organizations.* [online]. cyil.eu [cit. 4.12.2013]. Dostupné na: < <http://www.cyil.eu/contents/>>.

Judikáty

- *Applicability of Article VI, Section 22, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1989, p. 177.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/81/6813.pdf>>.
- *Applicability of the Obligation to Arbitrate under Section 21 of the United Nations Headquarters Agreement of 26 June 1947, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1988, p. 12. Bod 57-58.* [online]. icj-cij.org [cit.22.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/77/6729.pdf>>.
- *Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2, of the Charter), Advisory Opinion of 20 July 1962 : I.C. J. Reports 1962, p. 151. s.16.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/49/5259.pdf>>.
- *Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights, Advisory Opinion, I. C. J. Reports 1999, p. 6. Bod 65.* [online]. icj-cij.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/100/7619.pdf>>.
- *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I. C.J. Reports 1980, p. 73.* [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>>.
- *Interpretation of the Agreement of 25 March 1951 between the WHO and Egypt, Advisory Opinion, I. C.J. Reports 1980, p. 73.* [online]. icj-cij.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>>.
- *Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1996, p.66. Bod 25.* [online]. icj-cij.org [cit. 20.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/93/7407.pdf>>.
- Posudok Súdneho dvora z dňa 28.3.1996. Vec 2/94 – *Pristúpenie Spoločenstva k Európskemu dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.* [online]. curia.europa.eu [cit.2013]. Dostupné na: <http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-AVIS-C-0002-1994-200407019-05_00.html>.

- *The advisory opinion of the International Court of Justice on 11 April 1949, Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. [online]. icj-cij.org [cit.19.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>>.
- *U.S. v. Palestine Liberation Organization* [online]. leagle.com [cit.30.11.2013]. Dostupné na: <http://www.leagle.com/decision/19882151695FSupp1456_11947>.

Medzinárodné zmluvy a dohovory

- *Articles of Agreement of the International Bank for Reconstruction and Development* [online]. worldbank.org [cit.12.11.2013]. Dostupné na:<http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/IBRDArticlesOfAgreement_links.pdf>.
- *Articles of Agreement of the International Monetary Fund* [online]. imf.org [cit. 25.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>>.
- *Constitution of the World Health Organization* [online]. who.int [cit. 20.11.2013]. Dostupné na: <<http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf>>.
- *Dohovor o zákaze vývoja, výroby, skladovania a použitia chemických zbraní a o ich zničení (1993)* [online]. opcw.org [cit. 23.11.2013]. Dostupné na: <http://www.opcw.org/index.php?eID=dam_frontend_push&docID=6357>.
- *Európsky dohovor o uznaní právnej subjektivity medzinárodných nevládných organizácií (1986)* [online]. conventions.coe.int [cit. 20.6.2013]. Dostupné na <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/124.htm> >.
- *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States* [online]. cfr.org [cit. 21.6. 2013]. Dostupné na <<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>>.
- *Návrh článkov o zodpovednosti medzinárodných organizácií*. [online]. legal.un.org [cit.4.12.2013]. Dostupné na: <http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_11_2011.pdf>.
- *Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International organizations or between International Organizations (1986)* [online]. treaties.un.org [cit. 25.6.2013]. Dostupné na: <

http://treaties.un.org/doc/Treaties/1986/03/19860321%2008-45%20AM/Ch_XXIII_03p.pdf>.

- *Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele* [online]. nrsr.sk [cit.12.11.2013]. Dostupné na: <<http://www.nrsr.sk/web/Static/sk-SK/EU/Doc/zmluva-o-esuo.pdf>>.

Zhrnutie

Diplomová práca sa venuje právnemu postaveniu medzinárodných vládnych organizácií. Od polovice 20. storočia sa touto tematikou zaoberá veda medzinárodného práva i súdna prax. Medzinárodné vládne organizácie ako subjekty medzinárodného práva disponujú medzinárodnoprávnou subjektivitou vyplývajúcou z noriem medzinárodného práva. Pozornosť je venovaná rôznym názorom v zahraničnej i v domácej literatúre ako aj rozhodovacej praxe Medzinárodného súdneho dvora ohľadne otázok súvisiacich s pôvodom a rozsahom medzinárodnoprávnej subjektivity medzinárodných vládnych organizácií a jej prejavov.

Summary

Thesis deals with the legal status of international governmental organizations. Since the middle of the 20th century, this theme deals with the science of international law and judicial practice. International governmental organizations dispose as subjects of international law with international legal personality arising from the rules of international law. Attention is paid to different opinions in foreign literature also in native literature as well as decision-making practice of the International Court of Justice regarding issues related to the nature and scope of the international legal personality of international governmental organizations and its expressions.

Kľúčové slová

medzinárodné organizácie, medzinárodnoprávna subjektivita, explicitné právomoci, implicitné právomoci, kontraktuálna spôsobilosť, normotvorná spôsobilosť, sekundárne právo, imunity a výsady, sídelná zmluva, zodpovednosť, funkčná nevyhnutnosť

Key words

international organizations, international legal personality, explicit powers, implied powers, contractual ability, normative ability, secondary law, immunities and privileges, headquarters agreement, responsibility, functional necessity